

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1909.   Andra Kammaren.   N:o 10.

Onsdagen den 10 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 2 och den 3 innevarande februari.

§ 2.

Upplästes ett till kammaren inkommet sjukbetyg, så lydande:

Att riksdagsman herr Lars Eriksson, Bäck, Fellingsbro, fortfarande är sängliggande sjuk (luftrörskatarr med feber), intygas honom härmed på begäran på heder och samvete.

Fellingsbro den 4 februari 1909.

A. E. Ekblom,
ord. prov. läkare.

§ 3.

Vidare upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna protokoll:

Protokoll, hållet vid sammanträde med herr talmannen i Riksdagens Andra Kammarare och de kammarens ledamöter, hvilka blifvit utsedde att jämte herr talmannen tillsätta kammarens kanslipersonal och vaktbetjäning, den 6 februari 1909.

Anmälde, att E. R. Kron, som den 18 nästlidne januari antagits till vaktmästare hos kammaren, anhållit om entledigande från sin ifrågavarande befattning; och blef, med bifall härtill, E. E. Johansson antagen att tillsvidare tjänstgöra såsom vaktmästare hos kammaren.

In fidem
Per Cronvall.

§ 4.

Herr statsrådet *Malm* aflämnade Kungl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

angående beredande af ålderstillägg åt registratorn och aktuarien hos generaltullstyrelsen P. I. E. Delphin;
 med förslag till lag om skogsaccis;
 med förslag till förordning angående vissa bestämmelser rörande gränstrafiken mellan Sverige och Norge; och
 angående afskrifning i kronoräkenskaperna af kronans fordran på grundränta för Trysunda fiskehamn i Nätra socken af Västernorrlands län.

Dessa propositioner blefvo på begäran bordlagda.

§ 5.

Vid föredragning häruppå af de å kammarens bord hvilande motionerna hänvisades:

herr *Schottes* motion, n:o 186, till lagutskottet;
 herr *Fornanders* motion, n:o 187, till lagutskottet; och
 herr *Lindleys m. fl.* motion, n:o 188, till kammarens tillfälliga utskott n:o 5.

§ 6.

Härefter företogs till behandling konstitutionsutskottets memorial, n:o 1, med uppgift å hvilande förslag till ändringar i grundlagarna.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet af:

Herr vice talmannen, som yttrade: Herr talman! Med afseende å föredragningsättet vid föreliggande ärende tillåter jag mig föreslå:

att det under punkt 2) bland de från Riksdagen år 1907 hvilande förslagen upptagna förslaget angående ändrade bestämmelser rörande väl till Riksdagens kamrar måtte föredragas först;

att närmast därefter det under punkt 6) bland de från Riksdagen år 1908 hvilande förslag upptagna förslaget till öfvergångsstadgande måtte föredragas samt att de öfriga förslagen måtte föredragas i den ordning de i konstitutionsutskottets memorial finnas upptagna.

Denna hemställan bifölls af kammaren.

*Angående
 ändrade
 bestämmelser
 rörande
 val till
 Riksdagens
 kamrar.*

I enlighet härmed föredrogs till en början *det under punkten 2) bland de från Riksdagen år 1907 hvilande förslagen upptagna förslaget* angående ändrad lydelse af §§ 31, 49 och 53 regeringsformen samt

§§ 6 till och med 23, 25, 28 och 38 riksdagsordningen så ock till öfvergångsstadgande i riksdagsordningen.

*Angående
ändrade
bestämmelser
rörande
val till
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)*

Därvid anförde:

Herr Larsson i Västerås: Herr talman, mina herrar! Då vi nu gå att slutligt behandla det hvilande rösträttsförslaget, vore det ju godt, om vi alla kunde göra detta i känslan af att vi under denna behandling kunde nå ett resultat, som vore för landet och folket lyckligt; men af allt att döma är detta så långt ifrån fallet, att fastmer flertalet i denna kammare torde ha en känsla i motsatt riktning. Samma torde också förhållandet vara bland folket utanför dessa väggar.

Då jag nu har tillåtit mig att taga ordet i denna viktiga fråga, vill jag, innan jag går in på att klargöra min ställning till densamma, konstatera ett märkligt förhållande, som vi i dag stå inför. Vi hafva nämligen här icke endast att taga ställning till det hvilande grundlagsförslaget, utan jämväl till åtskilliga andra förslag, som icke äro af grundlagsnatur, men som äro beslutade för två år sedan under förutsättning, att Riksdagen beslutar antaga det nu föreliggande grundlagsförslaget. Det icke minst märkliga härvid är den omständigheten att, oaktadt omkring en tredjedel af kammarens ledamöter äro nyvalda och följaktligen ej förut varit i tillfälle att i detalj granska dessa andra förslag, så har man ändå icke ansett lämpligt sörja för, att dessa förslag blifvit utdelade på ledamöternas bord. Dessa nyvalda ledamöter ha nu att taga ståndpunkt äfven till dessa förslag, oaktadt de på grund af nyssnämnda förhållande icke varit i tillfälle att i detalj granska dessa förslag, som, ehuru de förut äro beslutade, dock äro oupplösligt sammanknutna med de grundlagsförslag, som vi här gå att behandla.

Efter denna erinran vill jag framhålla, att det här icke är min afsikt att ingå i några detaljer af det föreliggande förslaget; ty trots den nyss omnämnda omständigheten, som för åtskilliga af kammarens ledamöter vållat svårigheter, då de haft att taga ställning till den föreliggande frågan, torde dock förhållandet vara så, att de allra flesta redan ha sin ståndpunkt klar. Jag har emellertid tillåtit mig att taga ordet därför att jag anser, att det ännu en gång ifrån denna plats, innan beslutet är fattadt, må framhållas, hurusom det beslut, som af allt att döma i dag kommer att fattas, icke kommer att innebära en lösning af svenska folkets lifsfråga.

Detta förslag har gjort, att man ute i landet bland den stora massan, och särskildt bland dem, som hittills varit helt utestängda från inflytande på det politiska området, börjat misströsta om en lycklig lösning af denna fråga. Det bör därför, då åtskilliga hafva den uppfattningen, att i och med detta förslags antagande vi skulle ha nått fram till en för landet och folket tillfredsställande lösning af denna fråga, här ännu en gång framhållas och betonas, att så icke är förhållandet. Detta förslag bär, liksom en del af sina föregångare, alltigenom prägel af misstroende, misstroende mot dem, hvilkas berättigade kraf genom förslaget skulle tillgodoses. Härom vittna tydligt de i för-

Angående
ändrade
bestämmelser
rörande
val till
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)

slaget gjorda inskränkningarna och afstegen från den allmänna och lika rösträtten, hvilka inskränkingar och afsteg bland annat tagit sig uttryck i de många garantierna för valrätten till Andra Kammaren och i den graderade röstskalan i fråga om valen till Första Kammaren. Ty hvad äro dessa många inskränkingar och afsteg annat än uttryck för misstroende mot den stora massan af folket, på samma gång som de ådagalägga, huru svårt det är för dem, som sitta inne med makten, att dela med sig utaf sina förmåner i detta afseende? Det är nämligen icke nog med förmyndare-, konkurs-, fattig- och värnpliktsstreck, utan därtill komma äfven de bland arbetarna mest förhatliga strecken, ålders- och skattestrecken.

Beträffande det förstnämnda, eller åldersstrecket, får man icke förvåna sig öfver att detta, särskildt bland ungdomen, väcker missnöje, för att icke säga förbittring. Det är ju nästan orimligt, att, då man går för att utvidga rösträtten, man samtidigt företager sig en så afsevärd inskränking som att utestänga hundratusental af unga medborgare, och bland dem ett stort antal som för närvarande hafva rösträtt. Dessa blifva ju efter det nu föreliggande förslagens antagande omyndiga, omyndiga då det gäller medborgarrätten, men fortfarande myndiga då det gäller skyldigheter för fosterlandet. Vi må erkänna något hvar, att detta är ett streck, som med rätta är förhatligt bland de djupa leden, och särskildt bland ungdomen. Man talar ofta både här och annorstädes om att ungdomen icke besitter tillräckligt med ansvars-känsla. Ja, mina herrar, hvad göra vi här för att stärka denna ungdomens ansvars-känsla? Tror man, att man stärker de unges ansvars-känsla genom att visa dem ett sådant misstroende, som detta ålders-streck innebär? För min del är jag lifligt öfvertygad om att detta streck verkar i motsatt riktning. Ty skall man hafva utsikt till att stärka ansvars-känslan och plikt-känslan hos ungdomen och folket i allmänhet, då får man icke gå till väga på det sätt, som man har gjort i detta rösträttsförslag; då måste man visa förtroende och låta ungdomen och den stora massan af folket komma med vid behandlingen af de allmänna angelägenheterna och få inflytande på dessa angelägen-heters afgörande. I och med detta skall också ansvars- och plikt-känslan höjas, därom kunna vi vara förvissade.

Det andra strecket, skattestrecket, är icke mindre förhatligt, därför att, trots det att detta förslag kallas »allmän rösträtt», genom detta streck penningen ändå är bestämmande i vissa fall. Jag behöfver här icke erinra om det kända förhållandet, att det finnes en hel del utaf landets medborgare inom arbetareklassen, för hvilka, äfven om de vilja, det är absolut omöjligt att betala sin skatt; och det visar sig, att äfven detta streck utestänger hundratusental af landets medborgare, och detta naturligtvis mest bland arbetareklassen. Man kan väl icke gärna påstå, att detta förhållande är beroende på att så många inom denna klass icke vilja fullgöra sina skyldigheter till stat och kommun. Nej, förhållandet är nog tvärtom så — och det tror jag, att alla, som haft tillfälle att blicka in något närmare i arbetarnes förhållanden skola ge mig rätt i — att de af den knappa lönen, som fullt ut går åt till de allra nödvändigaste behofven för dagen, icke kunna få något öfver att betala skatten med.

Dessa båda streck, ålders- och skattestrecket, utestänga, som jag nyss nämnde, flera hundratusental af landets oförvitliga medborgare från rösträtten och, som jag också nämnde, finnes bland dessa ett icke ringa antal, som för närvarande ha rösträtt, hvilket senare i och för sig är betecknande.

Dessutom är det ännu en del omständigheter, som gör, att jag för min del icke kan gå med på detta förslag. Bland dem är nämligen den omständigheten, att förslaget helt och hållet lämnar kvinnornas rösträttskraf obeaktadt. Dessa, mer än halfva antalet af landets medborgare, få fortfarande stanna utanför, fortfarande vara utan allt inflytande på det politiska området, oaktadt detta kraf af kvinnorna själfva på senaste tiden framskjutits med en styrka, som hedrar de svenska kvinnorna, och oaktadt man från nästan alla håll erkänner, att kvinnans insats på det politiska området är nödvändig, för så vitt den sociala utvecklingen skall kunna gå de vägar, som den bör gå för att bli till gagn för *alla* samhällets medborgare.

Vidare har förslaget den stora bristen, och det är kanske den största, den nämligen, att det lämnar Första Kammarens maktställning orubbad gentemot Andra Kammaren. Jag tillåter mig erinra därom, att, äfven efter sedan detta förslag antagits, har Första Kammaren makt att, hur länge den behagar, förhindra hvarje beslut som Andra Kammaren anser vara för land och folk lyckligt.

Slutligen kommer det proportionella valsättet som så att säga sätter kronan på verket, detta valsätt, som aldrig i förening med den graderade röstskalan kan komma att verka på det sätt, som dess anhängare velat göra gällande, nämligen så att de politiska intressegrupperna ute i landet bli representerade i Riksdagen i förhållande till sitt antal.

Härtill kommer, att de fördelar, som förslaget obestriddigen bjuder på det kommunala området, enligt min mening icke kunna uppväga de ofantligt stora brister, som förslaget för öfrigt innehåller. Det beslut, som här i dag efter allt att döma kommer att fattas, blir därför icke sådant som det rösträttskräfvande folket väntat efter de många, långa och uppoffrande striderna för sin medborgarerätt, och det är detta, som jag här i dag ansett böra framhållas. Därom vittna också oförtydbart de många uttalanden, som ha gjorts dels på enskilda och dels på offentliga möten öfver allt i landet. Dessa uttalanden gå nämligen samtliga ut därpå, att det hvilande rösträttsförslaget icke bör antagas, och denna mening delas helt visst utaf det stora flertalet af landets medborgare och medborgarinnor, äfven om de icke på detta sätt varit i tillfälle att ge sin mening tillkänna. Det kommer därför enligt min uppfattning icke att dröja så synnerligen länge, förrän rösträttskampen på nytt och med förnyad styrka återupptages för att genomdrifva en verklig författningsrevision, ty det är dit, vi enligt min mening måste komma för att skapa den förutsättning, som är nödvändig för en social utveckling till lycka för land och folk.

Då jag för min del icke kan finna, att det nu föreliggande grundlagsförslaget i någon mån skapar denna förutsättning för en tillfredsställande social utveckling här i landet, utan fastmer att detta förslag kommer att fördröja ernäendet utaf detta mål, d. v. s. en verklig och

*Angående
ändrade
bestämmelser
rörande
val till
Riksdagens
kammrar.
(Forts.)*

*Angående
ändrade
bestämmelser
rörande
val till
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)*

genomgripande författningsrevision, så kan jag för min del icke påtaga mig ansvaret för att i dag med min röst hafva bidragit till detta grundlagsförslags antagande. Jag är öfvertygad om, att jag här icke endast uttrycker min egen mening i detta afseende utan jämväl många andras och då äfven de tankar, som röra sig ute bland folkets breda lager, detta folk, som genom det föreliggande förslaget borde ha beredts tillbörligt inflytande på det politiska området.

Då jag, som sagdt, herr talman, hyser denna uppfattning och då det är min öfvertygelse, att vi med detta förslag icke vinna något nämnvärdt i framstegsvänlig riktning, något som ur demokratisk synpunkt kan vara att taga fasta på, utan, som jag nyss nämnde, vi tvärtom ha utsikt att genom detsamma få frammarschen mot det slutliga målet fördröjd och hindrad, ber jag, under förklarande, att jag kommer att lägga min röst emot det nu hvilande förslaget, att få yrka afslag på detsamma.

I detta anförande instämde herrar *Branting, Lindqvist, Lindhagen, Blomberg, Rissén, Åberg, Persson* i Stockholm, *Hasselquist, Lindley, Wallin, Söderberg* i Stockholm, *Wavrinsky, Johansson* i Stockholm, *Svensson* i Nyköping, *Kropp, Borg, Lindberg, Persson* i Malmö, *Rydén, Nilsson* i Malmö, *Christiernson, Thorsson, Waldén, Kristensson, Lindblad, Strömberg, Berg* i Munkfors, *Leksell, Rundgren, Carlsson* i Malmberget och *Tengdahl*.

Herr vice talmannen: Herr talman, mina herrar! Inför afgörandet af det hvilande grundlagsförslaget i rösträttsfrågan vill jag allenast yttra följande:

De skäl, som från de frisinnades sida framförts mot det hvilande förslaget, synas mig fortfarande i och för sig äga sin fulla giltighet. Förslaget ger icke den enkla, klara reform, som öppnar vägen till en naturlig och säker utveckling i folklig riktning af vårt politiska lif. Det proportionella valsätt, hvarmed förslaget förbundits, är främmande för folket och uppbäres icke af dess förtroende. Detta valsätt kommer att göra hela valförrättningen i betänkelig grad invecklad, och jag befärrar alltjämt, att valresultaten kunna bli oberäkneliga och missvisande. Och hvad beträffar valen till landstingsmän och stadsfullmäktige kan det proportionella valsättets användande dessutom lätteligen verka förryckande på de sak- och personsynpunkter, som vid dessa val äro af betydelse. Den förändring i Första Kammarens sammansättning, som förslaget kan komma att medföra, innebär ingalunda säkerhet för ett fruktbringande samarbete mellan kamrarna; vid sådant förhållande kan förslaget i tillämpningen verka som ett befästade af dualismen i vårt riksdagsskick.

Det frisinnade partiet i landet har emellertid å allmänt landsmöte i november 1907 efter allvarlig pröfning beslutit att icke upptaga någon kamp för ett upprifvande af det föreliggande förslaget. Partiets hållning till detta förslag under valen till Andra Kammaren nästlidet år har varit i öfverensstämmelse med detta beslut.

Men när partiet sålunda uppgifvit kampen mot rösträttsförslaget, så förbehåller det sig full frihet att, om dess farhågor mot det pro.

portionella valsättet besannas, arbeta för dess upphäfvande. Det är dessutom de frisinnades klara plikt att vaka öfver, att de begränsningar och garantier, som förbundits med rösträtten i stat och kommun ändras eller borttagas i den mån de visa sig utgöra hinder för folkviljans förverkligande, liksom äfven att tyngdpunkten i statslifvet oåterkalleligen varder förlagd till Andra Kammaren. Sin ställning i fråga om kvinnans politiska rösträtt hafva de frisinnade redan vid mera än ett tillfälle angifvit, och de erna nu med all kraft verka för att denna reform utan dröjsmål genomföres.

De frisinnade hafva under tiotal af år arbetat för rösträttens utsträckning. Liberala samlingspartiet har alltifrån sin tillkomst framfört rösträttsfrågan såsom den största frågan i vårt politiska lif, och det har under många år af varmaste öfvertygelse nedlagt ett allvarligt och ihärdigt arbete på att i vår konstitution inskrifva den censusfria politiska valrätten med bibehållande af majoritetsvalprincipen. Endast på det sättet har partiet ansett en verkligt tillfredsställande lösning af rösträttsfrågan möjlig. Men då nu svårigheterna för vinnande af en god och bestående lösning af rösträttsfrågan hopat sig, och flera års uppskof med en sådan reform kan befaras, vill också detta parti göra det stora offret att icke motsätta sig ett rösträttsförslag, med afseende å hvilket partiet dock haft och har betänkligheter af det djup och den omfattning, som förut anförts.

Jag har velat yttra detta, innan jag, herr talman, afgifver min röst till förmån för ifrågavarande grundlagsförslag.

Med her vice talmannen förenade sig herrar *Berg* i Stockholm, *Byström*, *Palme*, *Beckman*, *Pettersson* i Södertälje, friherre *Bonde*, *Stärner*, *Gröpenstedt*, *Hagberg*, *Cervin*, *Edén*, *Juhlin*, *Gustafsson* i Vi, *Rune*, *Ekman* i Mo gård, *Söderbergh* i Karlshamn, greve *Hamilton*, *Pålsson*, *Larsson* i Säby, *Leander*, *Crafoord*, *Karlsson* i Göteborg, *Ekman* i Göteborg, *Ahlfvengren*, *Broström*, *Wijk*, *Carlson* i Herrljunga, *Thavenius*, *Kronlund*, *Forsberg*, *Igel*, *Åkerman*, *Janson* i Bråten, *Schotte*, *Camitz*, *Ström* i Transtrand, *Starbäck*, *Sundström*, *Hansson*, *Jonsson* i Hå, *Mogren*, *Lindgren* i Skog, *Hedström*, *Hagström*, *Bromée* i Billsta, *Bergman*, *Wiklund*, *Hellberg*, *Rehn*, *Jonsson* i Gumboda, *Ström* i Öfver-Torneå, *Eäckström*, *Björk*, *Tynell*, af *Callerholm* och *Jansson* i Krakerud.

Herr Kjellberg: Herr talman! I anslutning till herr vice talmannens nu hållna anförande ber jag att få tillkännagifva, att jag för min del i den nu föreliggande situationen anser mig vid en blifvande omröstning om det hvilande grundlagsförslaget böra aflämna blank röstsedel.

Häruti instämde herrar *Kobb*, *Wallis*, *Larsson* i Klagstorp, *Bosson*. *Röing*, *Neiglick*, *Lundström*, *Berglund*, *Kvarnzetius*, *Karlsson* i Fjäl och *Jönsson* i Refvinge.

Hans excellens herr statsministern *Lindman*: Herr talman! Det är ju gifvet och det torde icke förundra någon, att inför det viktiga beslut, som Andra Kammaren idag går att fatta, man från många

*Angående
ändrade
bestämmelser
rörande
val till
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)*

*Angående
ändrade
bestämmelser
rörande
val till
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)*

håll hör tvekan och oro uttalas öfver hvilka verkningar detta beslut kan komma att medföra.

Våra grundlagar äro nu 100 år gamla, och den senaste genomgripande förändringen af dessa lagar skedde för 43 år sedan. Efter den tiden ha vid upprepade tillfällen kraf framställt på ytterligare förändringar i vårt representationsskick, kraf som alltmer kommit att koncentrera sig på frågan om införandet af allmän rösträtt. Om den frågan tror jag, att man vågar säga, det alla äro eniga, åtminstone med mycket få undantag. Skälen, hvarför man är med härom, kunna vara olika, men likväl vågar jag påstå, att det icke längre råder någon tvekan om att den allmänna rösträtten nu skall införas i vårt land.

Man förstår emellertid, som jag nämnde, den tvekan, som gör sig gällande. Ifrån den yttersta högern är man orolig och hysar bekymmer, därför att man tror, att, genom framförandet i det politiska lifvet af nya stora skaror af valmän, man skall träda för nära en del viktiga intressen, som icke representeras af så många, men som dock för land och folk äro af vikt och nytta, intressen som representera den högre bildningen, förmögenheten, industrien o. s. v. Man kan förstå, jag upprepar det, att tvekan där gör sig gällande.

Å andra sidan resa sig mot förslagens antagande betänkligheter äfven från motsatt håll. Inom vänsterpartierna förefinnes samma oro, fastän af andra skäl. De känslor, som där ge sig luft, äro af två slag. Den åsikt, som hyses af det socialdemokratiska partiet, går förnämligast ut därpå, såsom vi hörde här i dag af den förste talaren, att det nu hvilande grundlagsförslaget icke är nog långt gående, icke ger den allmänna rösträtt, som det svenska folket skulle kräfvat och ha berättigade anspråk på att erhålla. Där rikta sig betänkligheterna emot de s. k. strecken. Jag skulle emellertid vilja fråga den ärade talaren och hans parti, om man icke han våga påstå, att en reform, som går så pass långt beträffande den politiska rösträtten, att den så väsentligt, som här är fallet, utvidgar valmanskåren till Andra Kammaren, ändock är en reform, som går ganska långt, äfven om den icke går så långt, som det partiet önskar.

Från det liberala partiet och de frisinnade ställas andra betänkligheter. Detta parti kommer ju i alla fall, om förslaget antages, att se sina gamla önskemål om införande af allmän rösträtt gå i fullbord och det på sådant sätt, som just partiet själf begärt genom den liberala regering, som år 1906 framlade sin rösträttsproposition. Ty i afseende på valrätten till Andra Kammaren är det nu föreliggande förslaget fullkomligt lika med det förslag, som fanns i denna proposition. Därtill kommer, att den utvidgning af den kommunala rösträtten, som här föreslås, är sådan att den, äfven om den icke fullkomligt öfverensstämmer med den motion, som frambars år 1907 af det liberala samlingspartiets förtroenderåd, dock ej i mycket afviker från densamma.

På detta håll äro sålunda farhågorna beroende på det valsätt, som är förbundet med det föreliggande förslaget, det proportionella valsättet. Ingalunda skall jag här ingå på något bemötande af de betänkligheter, som resas mot detsamma, ej heller ingå på något försök att framhålla de företräden, som det efter min uppfattning har. Blott

*Angående
ändrade
bestämmelser
rörande
val till
Riksdagens
kammrar.
(Forts.)*

det skulle jag vilja säga, att enligt min mening genom det proportionella valsättet endast utdrages den högsta konsekvensen af den allmänna rösträtten, ty denna kan aldrig bli en verkligt allmän rösträtt i ordets egentliga bemärkelse utan att vara förbunden med ett valsätt, som verkligen tillförsäkrar hvar och en något värde af den röst, som han afgifver.

Mina herrar! Jag skall ej längre upptaga kammarens tid med att orda om det nu hvilande rösträttsförslaget. Trots allt det motstånd, som det förslaget kan röna, och trots allt, som i den riktningen kan sägas, vågar jag dock tro, att förslaget i stort sedt kommer att hälsas med bifall. Jag gör det antagandet därför att, då detta förslag första gången behandlades, år 1907, det framhölls ifrån många håll önskvärdenheten, nödvändigheten af att ett förslag af den genomgripande art som det hvilande grundlagsförslaget icke skulle varda af Riksdagen antaget, utan att folket och valmännen blifvit satta i tillfälle att uttala sitt godkännande eller sitt förkastande af detta viktiga förslag. Så har nu skett, ty det förslag, som antogs år 1907, har hvilat grundlagsenligt och det har hvilat till antagande eller förkastande af landets valmanskår under förliden sommar, då vi hade allmänna val till Riksdagens Andra Kammare. Den omständigheten, att förslaget då icke kunde föras upp på sådan plattform, att det vardt det bärande vid själfva valet, det enda, omkring hvilket intresset koncentrerade sig, och det enda rättesnöret vid afgifvandet af rösterna, detta innebär i och för sig icke att valmännen opponerade sig mot förslaget, utan de ha likväl skänkt det åtminstone ett tyst medgifvande, och min tro är att, om förslaget blir antaget, den känslan skall göra sig gällande här i landet, att vi vunnit något lugn efter de upprifvande striderna i rösträttsfrågan. Och lugn är behöfligt, ty här föreligga så många stora och viktiga frågor, sociala och ekonomiska, på hvilka regeringen och Riksdagen nu måste med kraft och allvar fästa sin uppmärksamhet. Därför tror jag, att det blir ett lyckligt beslut, som Andra Kammaren fattar i dag, om den bifaller det hvilande grundlagsförslaget.

Herr Thylander: Vid den riksdag då det nu föreliggande rösträttsförslaget antogs såsom hvilande röstade jag emot detsamma. Sedan dess har ingenting inträffat som förmått rubba min ställning till förslaget, och jag anser mig därför utan att ingå på någon lång motivering för min ställning böra tillkännagifva, att jag äfven i dag kommer att rösta för afslag å förslaget.

Med herr Thylander instämde herrar *Broomé* i Bärslöf, *Olsson* i See, *Larsson* i Göteborg, *Wallentin*, *Lundgren*, *Gibson*, *Olausson* och *Bogren*.

Herr von Schéele: Herr talman, mina herrar! I likhet med den föregående ärade talaren hörde jag till dem, som vid 1907 års riksdag röstade mot det hvilande grundlagsförslaget, men i olikhet med honom kommer jag nu att rösta för det. Jag kan nämligen icke dela hans uppfattning af sakläget såsom oförändradt, utan finner

Angående
ändrade
bestämmelser
rörande
val till
Riksdagens
kammrar.
(Forts.)

fastmer en väsentlig förändring hafva inträdt däri. Det är nämligen så, som hans excellens herr statsministern sade, att man under de två år, som förflutit sedan det föreliggande rösträttsförslaget förklarades hvilande, haft tillfälle att icke blott i pressen utan jämväl genom val direkt eller indirekt gifva tillkänna sin ställning till detta förslag och därvid lagt i dagen en ganska allmän önskan, att det slutgiltiga afgörandet icke måtte vidare fördröjas. Vidkommande den ort, som jag representerar, är det höjdt öfver allt tvifvel, att flertalet önskar förslagets antagande, och ser jag på landet i dess helhet, har jag den öfvertygelsen, att detsamma är öfvervägande fallet. En stor del jämväl bland dem, som icke varit och fortfarande nog ej heller äro vänner af det främmande valsättet, har böjt sig för omständigheternas makt, och detta icke med ovilja eller med resignation allenast, utan med hopp att det skall gå gamla Sverige äfven i dessa nya former för dess statsskick väl. Efter de många och långa förberedelserna anser litet hvar, att saken nu bör få ett relativt slut, och man hoppas, att både utfyllningar och rättelser såsom hittills skola framgent få tillfälle att göra sig gällande.

Det proportionella valsättets historia i vårt land går tillbaka ända till år 1867, ty redan då, omedelbart efter representationsreformens antagande, kom förslag fram i denna riktning, och gång på gång har fråga därom återigen väckts, man kan säga med växande anslutning. Nu är det sista skedet jämväl fullbordadt. Det inleddes för nära tio år sedan, då Riksdagen i underdånig skrifvelse den 10 maj 1900 begärde, att Kungl. Maj:t »måtte låta verkställa en i möjligaste mån fullständig och allsidig utredning rörande de förtusättningar och villkor, under hvilka valrätten till Riksdagens Andra Kammare må kunna utsträckas, samt för Riksdagen framlägga de förslag, en sådan utredning kan föranleda». Jag behöfver ej erinra eder, mina herrar, om den följande utvecklingen med dess växlingar och jag kan väl säga öfverraskande drag, tills för två år sedan den 11 maj 1907 det förslag, hvilket nu föreligger till afgörande, blef antaget såsom hvilande.

Må det tillåtas mig att under tre synpunkter sammanfatta de skäl, som synas mig vara bestämmande för att nu detta förslag bör slutgiltigt antagas. Den första är, att särskildt efter år 1901, då utsikten på allmän politisk rösträtt uttryckligt sattes i förbindelse med antagandet af allmän värnplikt, har den ännu lottlösa delen af svenska folket med växande styrka och obestridligt fog för sitt kraf yrkat på det gifna löftets uppfyllande; och å andra sidan måste ju Riksdagen känna som en obestridlig plikt att icke fördröja infriandet af ett gifvet löfte. Till detta första skäl lägger jag nu såsom ett andra det, att landet behöfver lugn och ro icke blott med hänsyn till de lidelser, som varit naturligt uppgjagade i anledning af denna fråga, där striden dock på senare tiden i själfva verket rört sig om valsättet och icke om valrätten, utan också med hänsyn därtill att vi behöfva frigöras från denna hämsko för att utveckla oss icke blott i materiellt socialt hänseende, utan äfven i andligt kulturellt. Slutligen tror jag, att tiden nu är inne att pröfva, huru denna sak gestaltar sig inför verkligheten, att i praktiken omsätta, hvad som så länge teoretiskt dryftats. Det kan hända, att det går bättre, än man på många håll befarat.

Men det kan också hända, jag vill ej heller förneka detta, att det icke kommer att gå så bra, utan att samfundslivet verkligen behöfver andra former, men hvad hindrar då, att folket gifver sig de efter ett nytt innehåll sig anpassande nya formerna? Att nu uppskjuta med afgörandet på det f. n. enda möjliga sättet tror jag endast skulle skada.

Alla vilja vi ett starkt och lyckligt Sverige, men ingen af oss torde förneka, att det icke kan omedelbart ske just så, som den ene eller andre önskar, utan att man måste successivt se till, huru det ena eller det andra steget kan och bör tagas för att med så få afvikelser som möjligt vare sig till höger eller vänster hålla kurs rätt på målet, att Sverige måtte åt så många som möjligt af sina medborgare bereda den lycka och gifva de tillfällen till utveckling af inneboende kraft, som vårt folkmedvetande med fullt berättigande kräfver. Det synes mig därför, som om vi nu borde offra våra enskilda meningar på fosterlandets altare och icke i trötthetens och missmodets, utan i försönlighetens och den äkta, hoppfulla medborgarandans tecken gifva våra röster för det hvilande rösträttsförslaget, hvartill jag, herr talman, yrkar bifall.

Herr *Forssling* instämde häruti.

Herr Olsson i Fläsbro: Herr talman, mina herrar! Jag önskar, att Andra Kammarens protokoll skall för framtiden bära vittne om min ståndpunkt till föreliggande förslag, och detta har föranledt mig att begära ordet.

Som bekant har jag från denna plats mer än en gång motarbetat det proportionella valsättet. Hufvudskälet därtill har varit en af mig närd uppfattning om detta valsätts svårtillämplighet, isynnerhet på landsbygden. Ehuru samma anmärkning åtminstone till väsentlig del kan riktas mot nu föreliggande förslag, stod det likväl redan vid dess framkomst för två år sedan klart för mig, att detsamma icke borde afvisas. Skälen härtill äro i korthet följande.

Från alla håll önska en snar och fredlig lösning af rösträttsfrågan. Däremot voro meningarne vidt skilda beträffande sättet för denna lösning. I sistnämnda afseende var Riksdagen, som man säga, delad i tre stora hufvudgrupper, högern, vänstern och arbetarepartiet, hvilka grupper hvar för sig kunde stödja sig på en ganska stor valmanskår, om jag så får säga, ute i bygderna. Med alla tre partiernas vidhållande af hvart och ett sin åsikt kunde gifvetvis ingen lösning komma till stånd, men väl genom ömsesidigt tillmötesgående. När nu högern genom 1907 års regeringsförslag obestriddigt tog ett allvarsamt steg i denna riktning och sedan ytterligare visat tillmötesgående genom att delvis acceptera de Tällbergiska villkoren, syntes det mig att de andra grupperna borde fatta högerns utsträckta hand. Och då jag fortfarande hyllar samma uppfattning, är det klart, att jag kommer att gifva det föreliggande förslaget min röst. Väl uppgifver jag därigenom det gamla bepröfvade majoritetsvalsättet, som jag ännu i denna stund har mycket svårt att släppa, men jag håller å andra sidan före, att högern anser sig göra ännu större offer. Att arbetarepartiet nu icke kan godkänna förslaget, är förklarligt, om också ej försvarligt, på samma

*Angående
ändrade
bestämmelser
rörande
val till
Riksdagens
kammrar.
(Forts.)*

Angående
ändrade
bestämmelser
rörande
val till
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)

gång det synes mig vittna om en viss inkonsekvens hos partiet. 1906 års förslag understöddes af detta parti. Från ledande håll inom partiet i fråga erkännes, att det nu föreliggande förslaget har mycket stora förtjänster framför det förstnämnda. Vid sådant förhållande förefaller det mig, som om partiet ännu hellre skulle gifva det nu föreliggande förslaget sitt understöd. Men om detta icke sker, kan det ju icke hjälpas. Jag för min del måste följa min öfvertygelse i denna liksom i andra frågor, och därför kommer jag att rösta för förslaget.

I detta yttrande instämde herrar *Ericsson* i Vallsta, *Andersson* i Stårte, *Thor*, *Berggren*, *Nilsson* i Skärhus och *Söderberg* i Habborn.

Herr *Blomberg*: Herr talman! Hans excellens herr statsministern slutade nyss sitt anförande med att uttala, att han ansåg, att ett beslut om upphöjande af det hvilande grundlagsförslaget till lag skulle bli ett lyckligt beslut för land och folk. Men för att nämnda beslut skall kunna betraktas såsom lyckligt, fordras det, enligt min mening, att det folk, hvilket det afser att gifva utvidgade rättigheter också känner, att det vore ett lyckligt beslut. Det finnes emellertid, synes det mig, ingenting som bekräftar en sådan uppfattning. Tvärtom höjes det protester mot ett sådant beslut, och i hvarje fall mottages det af stora folklager med isande kyla. Efter min uppfattning kan det icke heller vara på annat sätt. Man kan icke ifrågasätta, att det nu föreliggande förslaget skall kunna skapa någon hänförelse, någon entusiasm, något verkligt hopp för framtiden eller att det skall blifva ett godt verktyg för demokratien i vårt land, med hvilket den skall kunna förverkliga sina ideal.

Herr statsministern sade också, att det förslag, som nu skulle genomföras, innebure genomförandet af den allmänna rösträtten. Min partivän, herr *Larsson* från Västerås, hade redan utvecklat, hurusom alla de inskränkingar, begränsningar och streck, som finnas i föreliggande förslag, göra, att det icke kan betecknas såsom innebärande verklig allmän rösträtt. Jag skall icke vidare utveckla, hvad han redan anfört. Jag endast hänvisar till hvad han härutinnan sagt och på samma gång vill jag uttala, att allmän rösträtt, i den bemärkelse jag ger däråt, innehåller icke det föreliggande förslaget.

Om det vore så, att detta förslag, som nu skall upphöjas till lag, verkligen medförde hvad folket åtrår och begär, då skulle man kunna säga, att här i dag vore en stor dag och en lycklig dag för vårt svenska folk, men, som jag antydte, folket tänder inga glädjeeldar för det förslaget. Det skapar ingen entusiasm, det har icke födt någon hänförelse, och detta därför att det icke ger folket dess fulla och hela rätt utan i stället ett proportionalistiskt räknestycke, angående hvars facit man just icke vet så mycket mer än det, att rikemansväldet fortfarande skall breda sig bredt inom den svenska representationen. Bibehållandet af en graderad röstskala skall åstadkomma detta och förändringen, som förslaget innebär, blir icke en sådan förändring, att den verkligen gifver folket den makt i representationen, som det rättvisligen borde hafva. Därför är det också, som vi från vår synpunkt

nödgas säga, att rösträttskampen, författningsstriden, icke kommer att vara slut med att detta förslag upphöjes till lag, och, enligt min öfvertygelse, kan det icke vara förenligt med de intressen, som från demokratiens sida böra förfäktas, att gifva detta förslag vår röst.

Det är på dessa grunder, herr talman, som jag har velat ytterligare understryka hvad min partivän här förut har sagt, och jag tror icke, att den uppfattningen, som på några håll gör sig gällande, att det skulle vara en stor och lycklig dag för vårt svenska folk då detta förslag upphöjes till lag, kommer att bekräftas af verkligheten.

Med herr Blomberg förenade sig herr *Eriksson* i Grängesberg.

Herr Lindhagen: Till det anförande, som den förste ärade talaren likaväl som den siste här haft, och i hvilka jag instämmer, vill jag bedja att få tillägga endast några ord med hänsyn till den särskilda ställning, som jag har intagit i rösträttsfrågan. Jag röstar nej till det nu föreliggande förslaget därför att det icke gifver den allmänna och lika rösträtt på långa vägar, om hvilken herr statsministern talade, och framför allt utesluter mer än hälften af alla medborgare, nämligen *kvinnorna*. Och vidare måste jag rösta nej därför att hela det föreliggande förslaget från början är menadt att synas gifva så mycket som möjligt, men i verkligheten gifver så litet som möjligt. Det har sålunda först försvagat Andra Kammaren genom att där införa det proportionella systemet, men bibehåller Första Kammaren i samma makt och behörighet som förut. Nu har visserligen ifrågasatts att inskränka den kommunala rösträtten till en fyrtiogradig skala, men ingen vet, hur det kommer att ställa sig i verkligheten i fråga om ändring i Första Kammarens skaplyne. Om man ser förslaget i dess helhet, så tror jag, att högern hoppas, att det icke skall medföra någon väsentlig rubbning i maktförhållandena, och vänstern fruktar, att högern har rätt i detta afseende.

Nu är det visserligen så, att när detta förslag framlades, så fanns däri en punkt, som mer än någon annan, ja, man kan nästan säga cyniskt, stod i strid med den proportionella idén, och det var, att man sade åt folkets stora flertal: Nu skolen I få en hand full representanter i Första Kammaren, men vi vilja icke bereda eder tillfälle att välja de män, som äro efter edert sinne, ty det fordras en viss inkomst och möjlighet att vistas i Stockholm utan arfvode för att vara ledamot af kammaren. Denna inkonsekvens var så påfallande att den icke kunde bibehållas, och så blef bestämdt, att Första Kammarens ledamöter i gemen skulle hafva arfvoden. Det var nämligen så, att man icke kunde stanna vid att detta arfvode skulle tilldelas ett fåtal representanter, utan konsekvensen fordrade, att det äfven tilldelades majoritetens representanter i Första Kammaren. Det var den svåraste nöten för Första Kammaren att knäcka, och det var under handläggningen af denna fråga i Första Kammaren, som en talare yttrade, att »allting flyter, men Första Kammaren sjunker». Nu tröstar man sig med, att det visserligen är sannt, att nu komma representanter för bolagsmakten och den högre ämbetsmannavärlden icke vidare att

*Angående
ändrade
bestämmelser
rörande
val till
Riksdagens
kamrar.*
(Forts.)

*Angående
ändrade
bestämmelser
rörande
val till
Riksdagens
kammrar.
(Forts.)*

representeras här, men i stället kommer majoriteten att bestå af herr Nordström i Höglunda och hans meningsfränder.

Nu säger man visserligen: Ja, men tänk nu, om man icke antager det hvilande förslaget, då komma särskildt i skogsorterna bolagsmakten och öfriga liknande intressenter att fortfarande förfoga öfver hela den kommunala makten. Jag medgifver, att i denna lilla punkt är det att hoppas, att förslaget skall innebära en förbättring. Men, som jag ser frågan, är det ovisst, om det blir någon maktförskjutning på det stora hela.

Det är då två perspektiv som öppna sig, det ena, om förslaget antages, att en, kanske två generationer fortfarande få slita ut sig i arbetet för ernående af fulla medborgerliga rättigheter och genom detta sitt arbete störa det lugn, som statsministern fåfängt kommer att få vänta på; och det andra, om det nu föreliggande förslaget faller, att inom den närmaste tiden genom förhållandenas obetvingliga makt en reform slår igenom, som fullt motsvarar hvad det närvarande bjuder och dessutom mycket mera därtill. När man har att välja på dessa båda alternativ, en kamp under långa tider framåt och en kamp under en kortare tid, kanske högst 10 år, så tror jag, att det senare är att föredraga.

Hvad jag särskildt ville nu säga, är det, att i en författning, som hufvudsakligen stöder sig på enkammarsystem, kan jag icke under nuvarande förhållanden vara motståndare till det proportionella valsystemet, och det var därför som i det förslag, som af mig med flera vid föregående riksdag väcktes, våra förslag inflickades i det proportionella systemet. Det har också visat sig, att proportionalismens idé kan uträtta mycket. Den slog ihjäl den orättvisa enkelproportionalismen, den slog därefter ihjäl den icke mycket mindre orättvisa Påboda-dubbelproportionalismen, den genomref slutligen arfvodena till Första Kammarens ledamöter. Jag vill hoppas, att vid det arbete, som nu kommer att omedelbart fortsättas, den proportionalistiska idén skall trots dess tillskyndares fortsatta motstånd fullborda verket.

Friherre Bonde: Herr talman, mina herrar! Då jag redan har instämt med herr vice talmannen, hade jag icke ämnat yttra mig i denna fråga, särskildt som det också torde vara öfverflödigt, då mina åsikter uti densamma af denna kammare äro tillräckligt kända.

Jag uppkallades emellertid af ett uttalande af hans excellens herr statsministern. Hans excellens herr statsministern yttrade nämligen, att de, som hafva velat hafva Andra Kammaren upplöst för att sätta svenska folket i tillfälle att få yttra sig öfver rösträttsfrågan nu, hafva fått sin vilja uppfylld då nya allmänna val hafva förekommit. Jag vill emellertid här hafva framhållit, att förhållandet är helt olika ifall val skola förrättas efter kammarens upplösning i afsikt att få valmännens uttalande uti en särskild fråga, än om denna fråga, sedan den en gång blifvit afgjord, endast är upptagen såsom en annan programpunkt, vid de allmänna valen efter slutad treårsperiod, då det gäller, om frågan skall lösas eller striden påbörjas på nytt. Dessutom tillkomma vid de allmänna valen många frågor, som måste

tagas i betraktande då det gäller att afgöra huru man bäst skall kunna verka på reformarbetet i allmänhet.

Herr vice talmannen har redan framhållit de skäl, som försakat att frisinna landsföreningen för tillfället ansett sig böra uppgifva striden mot förslaget. Jag hoppas, att det af herr vice talmannens yttrande tillräckligt tydligt framgick att detta ej får uppfattas såsom ett godkännande af valsystemet, utan att man i stället, äfven om det blifver antaget, alltjämt kommer att aktgifva på hvad som behöfver göras för att vinna de frisinnaes mål.

Visserligen framhöll hans excellens herr statsministern äfven, att det beslut, som kammaren i dag kommer att fatta, måste anses såsom ett lyckligt beslut och skulle komma att hälsas med bifall i landet. Men märkligt nog anförde hans excellens herr statsministern såsom bevis härför eller att man träffat rätta medelvägen, att missnöjet med förslaget vore lika stort på högerhåll som på vänsterhåll. Ja, i det sista har han rätt, och jag ber endast att få tillägga, att detta missnöje är så stort på båda sidorna, att man nästan kan säga, att missnöjet rent af mötes på midten.

Här har, som jag vill minnas, en gång i denna kammare uttalats, att det nu hvilande förslagets antagande skulle komma att hälsas med isande kyla. I den brist på entusiasm, som i så hög grad utmärkte hans excellens herr statsministerns anförande, ser jag också i sanning ett talande bevis på denna isande kyla.

Den, som erinrar sig år 1865 och det jubel, med hvilket den då genomförda reformen hälsades, kommer helt visst att i morgon få göra en bitter jämförelse mellan entusiasmen då och nu. Men missräkningarna för dem, som tilläfväntats väntat sig jubelskall kring alla Sveriges kanter, komma utan tvifvel att blifva särdeles stora.

Jag har endast velat uttala detta och har nu intet annat yrkande än att be att få förnya det instämmande med vice talmannen, som jag redan afgifvit.

Herr Andersson i Skifarp: Herr talman, mina herrar! Det kan ju icke nekas, att det förslag, som kammaren nu står i begrepp att antaga — jag förmodar, att det blir antaget — är ett i vår historia ganska viktigt förslag. Det är därför mycket besynnerligt att höra såväl vice talmannen som den siste talaren påstå, att de för sin del — och det var många, som instämde med dem — visserligen icke finna förslaget bra, men i alla händelser komma att rösta för detsamma. Jag får säga, att det förvånar mig mycket, ty antingen ger jag min röst till förmån för ett förslag, som jag anser nyttigt för landet, eller också röstar jag emot detsamma, såvida jag icke finner det för landet nyttigt. Således få dessa herrar, därest de rösta för förslaget, taga på sig sin del af ansvaret för beslutet. Jag för min del kommer att gifva min röst för det föreliggande förslaget. Jag har från första stund jag trädde in i denna kammare — och det är ej så få år sedan — varit ganska angelägen om att en ändring i den politiska rösträtten måtte komma till stånd. Jag var med om, så länge det var möjligt, att söka utvidga rösträtten med bibehållande af majoritetsval. Detta lyckades emellertid icke. Då återstod intet annat för att komma till

*Angående
ändrade
bestämmelser
rörande
val till
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)*

*Angående
ändrade
bestämmelser
rörande
val till
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)*

ett mål än att slå in på den proportionella metoden för att få medkammaren med på ett beslut i afseende på rösträttens utsträckning. Och det lär här ej kunna förnekas, att denna utsträckning, som det här är fråga om, är så långt gående och så stor, att jag ej tror, att många behöfva beklaga sig öfver att denna utsträckning icke går tillräckligt långt. Att inte förslaget kan mottagas med gillande af alla, är tydligt. Ty det är få förslag, i synnerhet af större innebörd, som kunna vinna enhälligt beslut i kammaren. Men i alla händelser tror jag, att det för närvarande finnes intet bättre för svenska folket att göra än att taga det förslag, som nu föreligger, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till föreliggande förslag.

Häruti instämde herrar *Magnusson* i Tumhult, *Åkesson*, *Svensson* i Skyllberg, *Vennersten*, *Canell*, *Anderson* i Arvika, *Jeansson* i Kalmar, *Berg* i Staby, *Johansson* i Möllstorp, *Malmborg*, *Andersson* i Resebo, *Svallingson*, *Larsson* i Bondarfve, *Persson* i Borrby, *Nilsson* i Bonarp, *Öberg*, *Gustafsson* i Sjögesta, *Zimdahl*, *Mörtsell*, *Åslund*, *Magnusson* i Salstad och *Gustafsson* i Mjölby.

Herr Furst: Herr talman! Då jag ej anser mig kunna lämna min medverkan till genomförandet af det hvilande rösträttsförslaget, kommer jag att vid den stundande voteringen rösta emot detsamma.

I detta anförande instämde herr *Berg* i Göteborg och friherre *Palmstierna*.

Herr *Johansson* i Jönköping: Herr talman! Vid det viktiga afgörande, som nu förestår, önskar äfven jag få till protokollet antecknade de skäl, som hafva bestämt och bestämma mitt votum i denna fråga. Jag ansluter mig i allt väsentligt till det uttalande, som gjorts af herr vice talmannen, med hvilken jag sålunda ber att få instämma. Men jag anhåller att härtill för min del få göra ett tillägg. Den situation i rösträttsfrågan, som nu föranledt honom och dem, hvilka med honom omedelbart hafva instämt, att gifva sin röst för det hvilande rösträttsförslaget, den inträdde efter min mening redan under riksdagen år 1907, nämligen i samma ögonblick, då å ena sidan, socialdemokraterna i denna kammare och de med dem i denna fråga liktänkande vägrade sin fortsatta medverkan till genomförande af det Staaffska rösträttsförslaget från 1906, och, å andra sidan, från högerpartierna i Riksdagen gjordes sådana medgifvanden och eftergifter i fråga om rösträttsreformen, att man måste anse dem hafva gjort ett, åtminstone från deras sida sedt, ganska hedersamt anbud i denna fråga. I och med att detta hade skett, så inträdde den förskjutning i folkmeningen här i landet och det förändrade läget i afseende å möjligheten att genomföra en mer tillfredsställande rösträttsreform än den nu föreliggande, som bildar det reella underlaget för de frisinnades hållning i denna fråga för närvarande. Det är klart, att för mig, som har denna uppfattning, redan i maj 1907 funnos precis samma skäl att rösta för det föreliggande rösträttsförslaget, som i dag. På grund däraf fann jag mig också böra 1907 rösta för förslaget, och jag finner

mig äfven vid detta tillfälle på i allt väsentligt samma skäl som herr vice talmannen böra afge ett liknande votum.

Herr Nylander: Herr talman, mina herrar! För min del vågar jag hålla före, att det skall lända till vårt svenska folks lycka och välgång, om föreliggande förslag till lösning af den stora rösträttsfrågan nu definitivt antages.

De starka kraf på allmän rösträtt vid val till Andra Kammaren, som från många håll under flera år framställts, blifva otvifvelaktigt härigenom tillgodosedda. Första Kammarens demokratisering genom äfven de mindre bemedlades och arbetarnes stora inflytande på dess sammansättning, blir också därpå en följd. Härigenom torde ock den skarpa motsättningen mellan båda kamrarna, hvarom herr vice talmannen yttrade sig, och hvaröfver man så ofta klagat, blifva i afsevärd grad förminskad. Förslaget medför ock en mycket långt gående begränsning af den kommunala rösträtten, något som också lifligt åstundats.

Att såsom den förste talaren och några andra efter honom här yrkat afslå dessa stora reformförslag och därigenom åter upprifva förödande strider anser jag ingalunda tillrådligt, utan anhåller jag därför herr talman att få yrka bifall till det nu föreliggande förslaget.

Med herr Nylander instämde herrar *Mallmin, Lundin, Sandquist, Andersson* i Bråborg, friherre *Lagerfelt, Johansson* i Berga, *Vahlquist, Hazén, Sjöberg, Bengtsson* i Häradsköp, *Jonsson* i Hökhult, *Svensson* i Betingetorp, *Fornander, Olsson* i Blädinge, *Lindvall, Santesson, Jönsson* i Boa, *Jespersion, Jönsson* i Slätåker, *Carlsson* i Solberga, friherre *Fleetwood, Andersson* i Hägelåkra, *Andersson* i Höckerum, friherre *Hermelin, Meurling, Lundell, Bengtsson* i Bjärnalt, *Henrikson, Olsson* i Broberg, *Svensson* i Saläng, *Dahlgren, Andersson* i Grimbo och *Johansson* i Mellbyn.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman, mina herrar! Länge och som det syntes förgäfvades hade de frisinna såväl ute i bygderna som ock inom Riksdagen kämpat för en utsträckning af den politiska rösträtten och en begränsning af den kommunala. Efter måttet af min förmåga deltog äfven jag uti denna kamp, emedan jag var öfvertygad därom, att det var en rättfärdig sak, för hvilken vi stridde. Tid och kraft spilldes på dessa frågor, men de föllo på de konservatives motstånd. Men allt efter som tiden gick och arbetet fortskred, blef dock opinionen i landet allt kraftigare för dessa frågars snara lösning. På håll, där man förut ställt sig afvisande och oförstående, började man inse och erkänna, att det var ett rättfärdighetskraf, som icke kunde tillbakavisas, och striden började snart gälla mera sättet än själfva saken.

Jag förbigår här de vidt skiftande förslag, som framförts dels af motionärer och dels af olika regeringar, och öfvergår till det nu föreliggande förslaget. Min ställning till detsamma är klar och af alla känd. Jag har bidragit att föra förslaget fram till den punkt, där det nu är, och kommer att gifva min röst för dess slutliga antagande. Regeringens ursprungliga förslag gick icke så långt jag önskade, och

Angående
ändrade
bestämmelser
rörande
val till
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)

Jag gjorde därför hvad jag kunde för att demokratisera detsamma. Jag fick delvis min vilja igenom, men icke till fullo, emedan jag saknade erforderligt stöd ifrån liberalt håll. Jag måste dock säga, att förslaget gick längre åt vänster än jag vågat hoppas, och jag kunde därför icke taga på mitt ansvar att låta förslaget falla och kasta landet in i nya, ofruktbara strider. Jag hade så mycket mindre anledning därtill, som jag i detta förslag såg möjligheten till utveckling både på det politiska och det kommunala området i demokratisk riktning. Att förslaget icke tillfredsställer alla, är ju helt naturligt. Skulle vi vänta, till dess vi få ett sådant förslag, ja då, mina herrar, få vi vänta till dagarnes ända.

Det är nog många, som anse, att förslaget icke går långt nog, och till dessa hör äfven jag, men det finnes nog å andra sidan många, som anse, att det går för långt och är för radikalt.

Att reformen är grundad på det proportionella valsättet, är för många motbjudande, andra åter se däri en fördel. Om den metod, som här föreligger, är den bästa, därom kan man tvista. Men att den är principiellt riktig, därom äro de fleste numera eniga. Och jag kan icke tro på de farhågor, som herr vice talmannen yttrat, och jag tror ingalunda, att det proportionella valsättet skall förrycka vare sig stadsfullmäktige- eller landstingsmannavalen utan tvärtom betrygga ett godt resultat. Det har också anmärkts, att förslaget framlagts af en konservativ regering, och att det af den anledningen icke kunde godkännas af de frisinnade. För mig är detta intet skäl för vare sig afslag eller bifall. Den synvinkeln har jag aldrig anlagt för en frågas bedömande. Endast frågans innebörd är och förblir afgörande för mitt votum.

Jag kan delvis förstå den obenägenhet för detta förslag, som röjer sig hos många bland mina partikamrater, och jag högaktar dem därför, att de det oaktagt rösta för förslaget. Men svårare har jag att förstå den politiska visdom, som skall ligga i konsten att rösta blankt. Jag hoppas dock, att åsyftade herrars samveten äro lika rena som de sedlar de framlägga. Men här gäller det för hvar och en att handla efter sin öfvertygelse, och därför skall jag ej tillåta mig att klandra dem.

Att socialdemokraterna resa motstånd mot det proportionella valsättet är mig ofattbart, ty de ha gjort mer än andra för att föra fram just detta valsätt. Och deras motvilja, att icke säga förskräckelse, för skatteplikten är ej lätt att förstå, ty de, som tillhöra de socialdemokratiska organisationerna, äro nog vana att få betala sina dryga tributer och den, som brister därutinnan, har sannerligen icke mycket att säga i deras församlingar. Han får nog bereda sig på att bli uppförd på reslängd och ändå tacka Gud, om han icke kommer på svarta listan.

Mina herrar! Bildlikt taladt stå i dag svenska medborgare, de små i samhället, i hundratusental och vänta, att portarne skola öppnas för dem, att de skola få inträda i fulla politiska och kommunala rättigheter. Men då ställa sig socialdemokraterna hindrande i vägen och söka spärra ingången för dessa små i samhället. Kan det vara af omsorg för en lugn och sund utveckling och af intresse för landets väl, som motstånd reses från detta håll? Socialdemokraterna älska göra gällande, att de äro småfolkets specielle representanter; men hur ställa de sig nu, då det gäller att gifva rösträtt och inflytande åt

de små i landet? Jo, då storma socialdemokraterna emot. Det bör därför från denna stund stå klart för en hvar och sägas ut så att det höres vida ut i landet, att det icke är socialdemokraterna som representera småfolket och allra minst representera de bönderna.

Herr talman, jag anhåller att få yrka bifall till det hvilande förslaget.

*Angående
ändrade
bestämmelser
rörande
val till
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)*

Häruti instämde herrar *Karlsson* i Mo, *Hellgren* och *Petrén*.

Herr Branting. Herr talman! När denna fråga debatterades vid 1907 års riksdag, tillät jag mig att sammanfatta vår ställning i ett par rader, som lydde så: »Ur högersynpunkt är förslaget ett första orienterande steg åt rätt håll. Det faller dock från min synpunkt under den domen, att det måste betraktas såsom för en demokrat alldeles otillräckligt.» Den ståndpunkten ha vi fortfarande. Den ståndpunkten tror jag också är den, som har kommit till uttryck i de uttalanden, som höras i dessa dagar rundt om ute i landet. Långt ifrån att, som den siste talaren sökte göra troligt, socialdemokraterna skulle vilja spärra vägen för de breda lagren till att komma i åtnjutande af politiska och kommunala rättigheter, är det tvärtom så, att ifrån dessa breda lager ljuder stämman med bestämdhet: »Vi anse, att hvad som här bjudes af politiska och kommunala rättigheter stänger ute allt för många ibland oss; det är icke en tillfyllestgörande lösning på den fråga, som vi ha stridt för så länge och som så länge varit vår främsta programpunkt.» Den manöver, hvarigenom man vill försöka att efter herr Daniel Perssons vana ställa förhållandena rakt på hufvudet för en tillfällig vitsfrångång, kommer icke att väcka något som helst genljud ute i landet, och jag afvaktar med fullständigaste lugn de uttalanden, som komma att sändas som tack till herr Daniel Persson för att han velat bereda de breda lagren ingång i de härligheter, som detta förslag öppnar.

Han talade om den allmänna rösträtten i politiskt afseende, och hans excellens herr statsministern sade: »Så här ser vår allmänna rösträtt ut; nu skola vi få den allmänna rösträtten i landet.» Ja, det är en allmän rösträtt, som — det har redan erinrats därom — fortfarande släpar på resterna af våra gamla censusstreck och som i så många andra afseenden är på det betänkligaste kringskuren. Men än djärfvare är det ändå att tala så högt om denna kommunala rösträttsreforms ofantligt genomgripande art, när förhållandena dock äro sådana — efter hvad uträkningar ha visat, för att blott nämna ett enda typiskt fall, från Uppsala — att, för att i medeltal uppväga en statstjänstemans röst det behöfves fortfarande icke mindre än nio arbetarröster mot femton enligt nuvarande bestämmelser, och aderton handlande och fabriksidkare i den fyrtonde röstklassen ha sammanlagdt nästan lika stort röstetal som 786 arbetare i den första röstklassen. Detta är visserligen den kommunala rösträttsreformen i sina extrema fall, där man tydligast ser hur otillräcklig den är, men i alla händelser, äfven om häremot kunna framdragas exempel, där det verkligen sker en förändring, där exempelvis bolagsstyrda kommuner föras öfver en liten smula i händerna på sin egen befolkning och icke blott i rikedomens

*Angående
ändrade
bestämmelser
rörande
val till
Riksdagens
kamrar.* hand, så visa dock sådana exempel som det anförda otillräckligheten äfven af det steg som tagits i detta afseende. Det var dock ingen hemlighet, att just detta steg i hög grad medverkat till den stämning på vissa håll, som föranledde affallet från de liberala linjerna af herr Daniel Persson och dem som följde honom.

(Forts.) Det yttrades af hans excellens herr statsministern, att han trodde, att förslaget dock i stort sedt skulle mottagas med bifall i landet, ty det hade varit val emellan och det hade icke rests någon opinionsstorm däremot vid dessa val. Friherre Bonde har redan erinrat om att vid de allmänna valen så många frågor trängas om första platsen, men vid detta val tillkom en alldeles särskild omständighet, nämligen den, att regeringen själf drog försorg om, att en annan fråga skulle stå i förgrunden, särskildt från arbetarevalmännens sida, då den proklamerade front mot socialismen och tvang oss till en defensiv, som måste inrikta hela taktiken på att i främsta rummet värja oss för de klasslagar, som lågo bakom den hotelsen. Då är det uppenbart, att rösträttsfrågan, hur viktig den än må vara, icke längre kunde behålla samma dominerande plats vid valen som eljest skulle varit fallet.

Det är således helt naturligt och klart genom de faktiskt rådande förhållandena, att det skulle bli relativt litet taladt om rösträttsfrågan i jämförelse med andra frågor vid de val, som nu senast ägt rum. Men man begår ett ödesdigert misstag, om man däraf drar den slutsatsen, att folket skulle på något sätt känna sig tillfreds med den lösning, som kammaren nu inom kort går att besluta. Hur osäker också hans excellens herr statsministern kände sig på den punkten, därom vittna de synnerligen anspråkslösa ord han fälde i samma sammanhang, där han talade om, att man får hoppas, att »åtminstone ett tyst medgifvande», att här något för landet nyttigt har skett, skulle komma från folkets breda lager. Jag tror, att äfven detta anspråkslösa kraf är alldeles för mycket. Det kommer intet sådant tyst medgifvande, det kommer på sin höjd en tyst resignation hos många däröfver, att man har fört denna sak så, att man icke kunnat komma längre vid detta tillfälle och att man nått ett resultat, som egentligen efter bekännelser från alla möjliga håll, icke tillfredsställer snart sagt någon människa, utom dem, som principiellt anse, att ett förslag, som går så där i midten, så att det gör alla missnöjda, just är visdomens högsta kvintessens. För min del tror jag, att det varit långt lyckligare för vår framtida utveckling, om vi fått denna rösträttsfråga löst med folkmeningens bestämda understöd, och om vi således fått fram ett förslag, som hade mötts låt vara af ett parti i landet med det allra bestämdaste och starkaste motstånd, men detta parti hade måst böja sig för flertalets vilja. Då hade vi redan genom själfva rösträttsreformen varit inne på riktiga demokratiska vägar, och då hade det varit en anledning att hoppas, att denna rösträttsreform äfven skulle bilda inkörsporren till de stora sociala reformer, till hvilka den alltid ansetts skola bli ingången.

Det yttrades nyss af en talare, herr Olsson i Fläsbro, som just representerar denna mellanställning, att högern anser sig göra ett större offer än man på vänstersidan anser sig göra. Det är verkligen att halka synnerligen lätt öfver betänkligheterna i stället för att pröfva

dem till sin grund. Om ett parti ropar: »Vi måste göra dessa offer, och det klagas på öfver», så kan man dock icke annat än förbehålla hvar och en rätten att granska, huruvida detta uttalande också är grundadt på verkligheten. Bara det lilla exempel jag nyss anförde från den kommunala rösträttsreformen visar väl tillräckligt tydligt, att dessa offer, som högern anser sig göra, ganska väl kunna vara en skylt för en förhoppning om, att trots alla eftergifter i form, trots utvidgningen af valrätten till Andra Kammaren och trots förändringen i afseende på Första Kammaren, makten likväl kommer att i det väsentliga ligga där den ligger.

Densamme talaren angrep också särskildt socialdemokraterna för den förmenta inkonsekvensen däri, att vi ännu 1906 till nöds gingo med på det då föreliggande rösträttsförslaget, men att vi sedan om 1907 års nu hvilande förslag ur vissa synpunkter uttalade erkännanden så till vida, att det i några punkter gått om 1906 års förslag, ställt hela frågan på ett vidare plan, då äfven Första Kammaren var inbegripen i förändringen. Men när vi gjorde dessa erkännanden, så skulle det också af oss ha varit konsekvent — menade han — att nu taga det hvilande förslaget. Det vore m. a. o. inkonsekvent att 1906 rösta för ett förslag och 1907 mot ett annat, som man ändock finner ha vissa fördelar, om man lägger dessa bägge otillfredsställande förslag bredvid hvarandra. Där- emot vill jag erinra honom om, att det dock hade händt något mellan 1906 och 1907. Hans resonemang skulle vara nog så resonligt, om ingenting af större betydelse i vårt politiska lif dessemellan hade tilldragit sig. Men just våren 1906, i sammanhang därmed att Första Kammaren hänfullt afvisade det synnerligen moderata förslag, som då framlagts i rösträttsfrågan, fingo vi riktigt ordentligt se, hvad den kammaren har för betydelse i vårt statslif. Vi socialdemokrater fingo då den uppfattningen och ha sedan vidhållit den, att efter hvad som då passerade, kunde man icke längre stanna på samma punkt, som man stod år 1906.

Det är att beklaga, att den uppfattning, som vi då uttalade af vår djupaste öfvertygelse och som vi fortfarande tro vara den riktiga, icke kunde omfattas äfven af dem, med hvilka vi förut samverkat för att drifva fram rösträttsfrågan, utan att de för sin del valde en annan taktik. Däri ligger nog den djupaste anledningen till, att vi i dag stå inför en otillfredsställande s. k. lösning af rösträttsfrågan. Men om sålunda våra vägar ha gått i sär i den punkten, så vill jag i alla fall — utan att här uttala någon som hälst dom öfver dem, som i en taktisk och praktisk fråga tänkte olika mot oss — rikta en vädjan till hvar och en i denna kammare, som nu går att lägga sin röst i denna viktiga votering, att betänka, att ett ja äfven med aldrig så många förbehåll dock är och kommer att utmyntas som ett stödjande af det hvilande förslaget. Vi ha redan hört de första tonerna från högerhåll sia om, huru dessa ja'n komma att tolkas. Och jag tror därför, att de, som antingen anse sig oförhindrade att rösta nej eller i en sådan fatal situation som den nuvarande rösta med blanka sedlar, de kunna med höguret hufvud i full öfverensstämmelse med den tanke, som ligger bakom detta handlingssätt, lägga sin röst på detta sätt i urnan. Ty hvad som nu är det viktiga, det nödvändiga och:

*Angående
ändrade
bestämmelser
rörande
val till
Riksdagens
kammrar.
(Forts.)*

*Angående
ändrade
bestämmelser
rörande
val till
Riksdagens
kammrar.
(Forts.)*

det angelägna framför allt, det är att bereda en väg för *framtiden*. Och då är det för visso så, att med ju större majoritet detta förslag, som icke tillfredsställer någon här, går igenom, med dess större energi skall man motsätta sig de nödvändiga förändringar, de nödvändiga utvidgningar af detsamma, som inom kort måste följa.

Herr statsministern tror, att rösträtsfrågan nu är afskriiven, att det skall blifva lugn i landet efter detta. Det är ett misstag. Inom kort kommer man att få se, hurusom från olika håll missnöje och bristande tillfredsställelse med de nu snart antagna rösträtsbestämmelserna komma att gifva sig luft och komma att samla sig till önskingar på reformer i det nu hvilande förslaget. *Ett* stort reformkraf är redan anmäldt med sådan kraft, att det icke längre skall kunna uppehållas, jag menar *kvinnornas* rösträtt. Men det är äfven åtskilligt annat, som därtill måste komma. Under sådana förhållanden gäller det emellertid främst att hålla vägen fri, och därför är det, som jag här vill uttala än en gång den förhoppningen, att det dock icke måtte bli alltför stort flertal i Andra Kammaren, som gifver denna reform sitt understöd. Vägen skall gå vidare framåt till fullständig demokrati, och den vägen är mera jämnad och lättare banad, ju mindre starkt understöd, äfven *skenbart* understöd, denna nu till antagande gående reform har i Andra Kammaren vid den kommande voteringen.

Herr Räf: Jag vill bara få till protokollet antecknad, att jag gifvit och kommer att gifva min röst för detta förslag.

Herr Thorsson: Herr talmannen behagade för en stund sedan nämna mig bland de ledamöter som instämde med herr Daniel Persson; men det ber jag att här i kammaren på det bestämdaste få säga ifrån, att herr Persson och jag ha aldrig följt samma linje i denna fråga. Detta är för öfrigt en sak, som jag trodde vara så klar, att den icke ens på något sätt skulle kunna misstänkas. Tvärtom anser jag mig skyldig säga några ord med anledning af herr Daniel Perssons sätt att, så att säga, på socialdemokraternas bekostnad knipa applåder. I anledning af vår strid emot skattestrecket tillät sig herr Persson göra en jämförelse mellan de socialdemokratiska organisationernas sätt att pålägga sina medlemmar kontingenter och dessas sätt att indrifva desamma till sig och deras sätt i allmänhet att betrakta skatteindrifningen i samhället.

Då vill jag erinra herr Daniel Persson om en sak, och det är, att om hundra eller tusen personer sammansluta sig i en organisation, så ha alla dessa lika rätt att besluta om de utgifter, som skola påläggas, och i hvad mån de skola indrifvas. Men om, såsom hittills skett, sex eller sju procent utaf svenska statens medborgare genom *sina* till Riksdagen uppsända ombud besluta att pålägga en skatt i den ena eller den andra formen, beträffande hvilken den stora massan af folket icke har något inflytande, vare sig, när den skall *påläggas* eller när den skall *utkrävas*, då anser jag det vara oriktigt utaf en folkrepresentant att under sådana förhållanden komma och sätta likhetstecken mellan af samhället pålagda skatter och de skatter, som påläggas i en enskild förening.

I fråga om skatter till staten lär det för öfrigt icke vara dala-

representanten obekant, att omkring *en* femtedel af dessa utgöras af *direkta* skatter och *fyra* femtedelar af *indirekta* skatter. Om då sådana personer, som genom sin försörjningsplikt äro skyldiga att i indirekt skatteform betala in ansefliga belopp till statskassan, slutligen efter denna åderlåtning brista något i fråga om den direkta skattebetalningens erläggande, då är det icke riktigt rätt att om dem säga, att när de till följd däraf sälunda uteslutas från valurnorna, vederfares *dem* ingen annan orättvisa än *hvilka föreningsmedlemmar* som helst, som uteslutas ifrån afgörandet af föreningens angelägenheter, därför att de icke erlagt stadgade kontingenter. Det går icke an att bagatellisera bort de s. k. garantierna. Omkring tvåhundrafemtio tusen af samhällets manliga medborgare komma att bli uteslutna från rösträtten, äfven sedan det nu hvilande rösträttsförslaget blifvit upphöjdt till lag, enligt beräkningarna i 1904 och 1905 års propositioner.

Herr Daniel Persson antydde vidare, såvida jag fattade honom rätt, att genom vårt motstånd till det nu hvilande rösträttsförslaget hade vi dokumenterat oss såsom representanter, hvilka icke representera arbetarne eller småfolket så som vi borde representera dem. Jag har åtminstone den uppfattningen, att vi under valstriden haft arbetarnes röster, och jag vågar hysa den uppfattningen, att vi i lika hög grad representera arbetarnes breda lager som herr Daniel Persson representerar bönderna.

Det framfördes utaf en af Första Kammarens mest framstående män för en stund sedan, att tyngdpunkten i sträfvet ifrån Första Kammarens sida låge däruti, att man därifrån icke medgäfvade någon som helst afprutning på den i grundlagen fastslagna bestämmelsen om kamrarnes lika behörighet i fråga om lagstiftningsangelägenheter. Vill man således däriifrån under alla omständigheter icke på något som helst vis medge, att den folkvalda kammaren skall ha ett något tyngre inflytande i vägskaalen vid frågornas afgörande, då måste man, när man ställer sig, såsom herr Daniel Persson, på den proportionella grundvalen, säga, att då skall också Första Kammaren hvila på samma underlag som den Andra. Ty att tänka sig att Första Kammaren skall hvila på en 40-gradig skala som underlag och sen komma och säga, att Första Kammaren, ehuru grundad på en sådan skala, skall ha lika inflytande på lagstiftningsärendena som Andra Kammaren, det är icke att föra demokratiens talan, äfven om man är hemma i Tällberg.

Sedan skall jag med anledning af herr statsministerns yttrande be att få säga några ord. Herr statsministern sade, att vi skulle anta det hvilande förslaget, därför att landet behöfde lugn. Är det då så absolut säkert, att det där paradiset skall komma sedan herrarne fått lotsa igenom förslaget? Det tviflar jag på. Ty jag är för min del fullt öfvertygad om att rösträtsfrågan snart skall tagas upp igen till förnyad pröfning. Och herrarne vilja väl ändå icke ålägga oss att upphöra med sträfvet att få igenom den författningsrevision, som vi anse vara gagnelig. Vi fortsätta vårt arbete på författningsrevisionens väg, sådant som det ligger utstakadt uti de af oss framlagda motionerna. Och lugnet, det tror jag herrarne icke heller skola få se — lugnet i den mening nämligen, att man icke mer skulle tala om rösträtsfrågan. Det är rent af ett själfbedrägeri att i frågans afgörande

*Angående
ändrade
bestämmelser
rörande
val till
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)*

*Angående
ändrade
bestämmelser
rörande
val till
Riksdagens
kammrar.
(Forts.)*

ögonblick stå och inbilla sig, att, sedan vi voterat detta lagförslag, sedan skall det bli lugn i landet; nej! — vi komma att fortsätta våra ansträngningar trots betygssättningen ifrån Tällberg.

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Då jag nu begärt ordet för att tillkännagifva, att jag kommer att gifva min röst för det hvilande rösträttsförslaget, vill jag ledsaga detta endast med ett par ord.

Det lär icke kunna begäras, att jag, som vid flerfaldiga tillfällen både på detta rum och andra lokaler talat mot det proportionella valsystemet, nu skulle tala för detsamma, helst som jag alls icke är öfvertygad om att det är det riktiga och bästa. Men då jag nu gifver min röst för det föreliggande förslaget, sker det därför att jag anser situationen i rösträttsfrågan vara sådan, att det är till gagn, om det hvilande förslaget antages. Och jag gifver min röst för förslaget under uttalande af den lifliga önskan, att detta förslag i allt fall måtte lända fäderneslandet till bättnad.

I detta yttrande instämde herrar *Persson* i Stallerhult, *Jansson* i Djursåtra och *Andersson* i Helgesta.

Öfverläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gaf propositioner dels på antagande af det förevarande förslaget och dels på förkastande af detsamma; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering emellertid begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren antager det från riksdagen år 1907 hvilande förslag angående ändrad lydelse af 31, 49 och 53 §§ regeringsformen samt 6—23, 25, 28 och 38 §§ riksdagsordningen så ock till öfvergångsstadgande i riksdagsordningen, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren förkastat berörda förslag.

Omröstningen visade 158 ja och 53 nej; och hade alltså förslaget af kammaren antagits.

Det under punkten 6) bland de från riksdagen år 1908 hvilande förslagen upptagna förslaget till öfvergångsstadgande i riksdagsordningen, som härefter föredrogs, antogs af kammaren.

Härefter föredrogs *de från riksdagen år 1906 hvilande förslagen.*

Det i *första punkten* upptagna förslaget antogs af kammaren.

Det i *andra punkten* upptagna förslaget angående ändrad lydelse af § 1 mom. 10, § 3 mom. 7, § 4 mom. 1, 2 och 4 tryckfrihetsförordningen äfvensom till införande i sistnämnda § af ett tillagdt mom 12.

*Angående
indragning
af skrifter
i försvars-
fientlig
riktning
m. m.*

Ordet lämnades på begäran till

Herr vice talmannen, som yttrade: Herr talman, mina herrar. Till kammarens afgörande föreligger nu en del utaf den lagstiftning, som föreslogs vid 1906 års riksdag, hvilken del då på den grund, att den tillhörde grundlagen, icke kunde definitivt antagas utan endast såsom hvilande.

Jag ber då först att få erinra om att vid 1906 års riksdag antog Riksdagen dels förslag om en ändring i 10 kap. 14 § strafflagen och dels en särskild lag angående förbud i vissa fall för krigsmanskap att bevista sammankomster. Dessutom förklarades det nu föreliggande förslaget hvilande. Detta förslag är egentligen i formellt afseende ett enda förslag, men det är tre ändringar, som hufvudsakligen ingå däri.

Först och främst innebär förslaget en höjning i straffansvaret i syfte att framtvunga aflämnande i rätt tid af tryckta skrifter, på det att tryckfrihetsförordningens bestämmelser om kvarstad icke måtte gäckas, därigenom att vederbörande undandraga sig ett sådant aflämnande. Det hade nämligen befunnits, att så skett uti ett och annat fall, och man ansåg det därför vara nödvändigt att förekomma detta. Såvidt jag känner, har icke någon anmärkning framställts mot de två ändringar, som äro tillkomna i det nu anmärkta afseendet.

Vidare innebär förslaget en ändring af § 3 mom. 7, till hvilken jag emellertid skall återkomma något längre fram.

Slutligen innebär förslaget en ändring, hvarigenom det skulle vara möjligt att indraga skrifter, som uppenbarligen äsyfta att utplåna känslan af plikt mot fosterlandet och uppväcka hat mot befälet eller eljest undergräfvat krigslydnaden, då sådana skrifter anträffas vid trupp eller ombord å något af flottans fartyg. Jag skall något uppehålla mig vid denna del af förslaget.

Detta förslag kan enligt min uppfattning icke på något sätt kallas för en verklig inskränkning i den allmänna tryckfriheten och rättigheten att sprida tryckt skrift. Det afser endast och allenast, att de, som hafva sitt intresse och sin sysselsättning med att författa, utgifva och sprida sådana skrifter, hvarom här är fråga, icke skola kunna erhålla ett lätt funnet tillfälle att på ett för dem fördelaktigt sätt sprida dem, därigenom att de strafflöst få utdelas på sådana ställen, där den värnpliktiga ungdomen är sammandragen för att öfva sig i vapnets bruk. Det är således hvad jag skulle vilja kalla en pedagogisk åtgärd. Det är en uppfostringsåtgärd, en åtgärd, som är framsprungen ur känslan af att samhället, då det inkallar den svenska ungdomen under fanorna, också är skyldig att, åtminstone så vidt sig göra låter, taga den i skydd under denna tid mot sådana slags skriftalster, som här afses. Jag förmodar, att ingen vill neka till att, i fall exempelvis en skolrektor skulle på bordet i sin skolsal finna sådana skrifter spridda, han då utan vidare skulle kunna hopsamla och sekvestrera dem. Frågan är sålunda endast och allenast: Skall man

*Angående
inärkning
af skrifter
i försvars-
fientlig
riktning
m. m.
(Forts.)*

anse, att man icke behöfver hafva något slags tanke på att uppfostra den värnpliktiga ungdomen och således icke någon tanke på att skydda den mot sådana inflytelser? Jag för min del skulle icke tro det. Jag tror tvärtom, att det bör kännas såsom en förpliktelse för det allmänna att, i den mån det är möjligt, gifva den värnpliktiga ungdomen en uppfostran, och det icke blott positivt utan äfven negativt, så att ett sådant förledande, som i dessa skrifter innehålles, icke blir för densamma tillgängligt.

Jag vågar betvifla, att i något annat land — jag talar vid denna jämförelse naturligtvis endast om fria länder och icke om despotiskt styrda länder — det skulle tillåtas, att en sådan spridning fritt finge försiggå. Och jag såg i tidningarna för, som jag tror, 2 eller 3 år sedan, att då en sådan spridning i massa försöktes i Frankrike, så blef hela upplagan, bestående af stora packor, på regeringens order utan vidare beslagtagen. Ingenting hörde man sedermera därom. Där var det icke den ringaste fråga om tryckfrihetsförordning eller någon som helst hindrande bestämmelse. Regeringens order var utan vidare: sådant får icke spridas i hären. Helt annorlunda är den lagändring beskaffad, som här föreligger. Det förhåller sig icke så, att denna lagändring utan vidare lägger i vare sig den ena eller andra myndighetens hand att indraga dylika skrifter, utan denna indragning skall ske under en efterföljande kontroll. Den skall pröfvas af tryckfrihetskommittéer, och vi veta ju, att tryckfrihetskommittéer tillsätts af Riksdagens båda kamrar. Den, som vill kasta en blick på tryckfrihetskommittéernas sammansättning för närvarande, skall säkert icke kunna hysa farhåga för att indragningar, som äro obefogade, i allt fall blifva godkända och upprätthållna. Men man kan säga: nå, detta kan sägas om dem, som nu äro tryckfrihetskommittéer, men detta kan blifva ändradt; det kan hända, att deras sammansättning kan blifva mera politiskt färgad. Men det är det fördelaktiga med afseende på tryckfrihetskommittéer, att de till själfskrifven ordförande hafva Riksdagens justitieombudsman. Och det är ju en allmän erfarenhet, jag vågar säga det, sedan långa tider tillbaka, att Riksdagens justitieombudsman, han må personligen vara af den ena eller andra politiska åsikten, just till följd af sitt ämbetes förpliktelser och de därmed förknippade uppgifterna känner det såsom en skyldighet att upprätthålla den medborgerliga friheten, för hvars värnande han framför allt är tillsatt. Då man varit så försiktig, då en sådan indragning, hvilken skall ske af civil myndighet eller, såsom lagutskottet föreslog i en till-sats till 1906 års proposition, äfven provisoriskt af militär myndighet, måste underkastas pröfning af tryckfrihetskommittéer, så att, om de finna indragningen hafva varit obefogad, skriften åter skall frigifvas och få spridas huru mycket som helst i alla kaserner och på alla lägerplatser, så tror jag icke, att någon fara är för handen för de medborgerliga rättigheterna genom denna indragningsmakt.

Jag öfvergår nu till att tala icke blott om den ändring, som i öfrigt föreligger uti detta förslag, nämligen beträffande § 3 7:o tryckfrihetsförordningen, utan jag finner mig nödsakad att därvid tala jämväl om berättigandet och befogenheten af den grundläggande lagändring, som ägde rum år 1906, nämligen ändringen utaf 10 kap. 14 §

strafflagen. Jag förutser nämligen, att de kunna finnas uti denna kammare, som, om de också kanske skulle vilja erkänna, att det föreliggande förslaget är en ren konsekvens af 1906 års lagstiftning, likväl måhända träda i bestämd opposition emot detta hvilande förslag just på den grund, att de så lifligt, för att icke säga så häftigt, ogilla 1906 års lagändring.

1906 års lagändring af 10:14 strafflagen innebar hufvudsakligen dels en straffhöjning i vissa fall, dels en formuleringsändring, ett förtydligande af lagens mening. Under det att till 1906 uppmaning till brott, framställd offentligen till folksamling, kunde straffas med högst 2 års fängelse, kan efter 1906 års lagändring dylik sådan uppmaning straffas med ända till 4 års straffarbete, då uppmaningen afsett sådant brott, hvarå strängare straff än fängelse kan följa eller omständigheterna eljest äro synnerligen försvårande. Omformuleringen syftar därtill, att det icke skulle vara möjligt för den, som uppmanade till brott, att kunna undgå sitt ansvar genom att insvepa uppmaningen uti beslöjande fraser. Äfven sådant tal, som icke till orden innebär en alldeles direkt uppmaning, bör vara straffbart, om det för hvarje sundt förnuft framstår såsom en verklig uppmaning till brott.

Jag ber nu att få erinra om något, som förekom vid 1906 års debatt här i kammaren uti denna fråga. Då var det mycket svårt att mellan anhängare och motståndare till förslaget finna någon gemensam utgångspunkt för deras åsikter om den anarkistiska propagandan. Det förefaller mig, som om det skulle vara lättare att få en sådan gemensam utgångspunkt nu. Då, 1906, framställdes såsom hufvudskäl ifrån hufvudtalaren för det parti, hvilket ifrigt motsatte sig lagförändringen, att den anarkistiska propagandan visserligen vore fördömlig, men att den säkerligen icke vore på något sätt farlig. Den talaren sade bland annat: »Jag hyser nämligen den uppfattningen om det svenska folkets bredaste lager, och den uppfattningen har jag vunnit under erfarenhet i lifvet, att man visserligen kan med fraser få en applåd för tillfället af en mindre väl skolad arbetarekår, som icke tillräckligt nog tänker på det vid tillfället sagda. Men jag har också lagt märke till att, om man skjuter öfver målet eller om man använder olämpliga, osanna eller orättfärdiga uttryck, så reagerar den svenska folksjälens säkert mot sådant, och därmed förlorar äfven agitationen den betydelse, som den annars skulle hafva. Jag beklagar för min del, att det bland arbetare finnes personer, som skatta åt att använda allt för starka uttryck och olämpliga sådana. Men jag kan icke heller neka till att detta skattande åt öfverord och åt påståenden, som icke äro absolut tillförlitliga, äger rum från såväl den yttersta vänsterns som högerens män. Som jag förut uttalat, anser jag detta icke så farligt, ty folket tänker ändå efter och stannar då vid hvad det finner vara rätt och nyttigt, och då spelar det icke så värst stor roll, om sådant kommer fram, som ej är fullt riktigt, eller om någon skulle använda olämpliga uttryck.»

Han säger vidare längre fram i sitt anförande, att han är öfvertygad om, att lagen komme »att tillämpas på mera enfaldigt folk — i fall jag får använda det uttrycket — sådana som i känslan af sin saks rättfärdighet icke akta nödvändigt att väga orden som de säga,

*Angående
indragning
af skrifter
i försvars-
fientlig
riktning
m. m.
(Forts.)*

Angående
inrägning
af skrifter
i försvars-
fiendlig
riktning
m. m.
(Forts.)

på sådana, som icke hafva tillräcklig kunskap att kunna föra sin talan så, att de gå fria för straff. Jag tror icke, att det är dessa, som Kungl. Maj:t afsett att nå med det här föreliggande förslaget. — De äro icke brottslingsnaturer.»

En annan till sin ställning än mera framskjuten talare inom det socialdemokratiska partiet yttrade sig längre fram under öfverläggningen. Under det att han uttryckte sitt djupa ogillande af den anarkistiska propagandan och erinrade om att den i främmande länder gått ända till användande af dynamitbomber, sade han: »Hvar och en förstår ju, synes det mig, eller borde förstå, att det är en rent förvänd åskådning, som kan tillgripa sådana medel. Men det är ju å andra sidan en sak, som vi ej böra glömma, nämligen att några sådana medel har man icke här i vårt land experimenterat med; lyckligtvis har ingen hittills tagit de utgjutelser, som förekommit i sådan riktning, på så starkt allvar, som vår nuvarande regering beklagligen har gjort denna gång.» Därefter antyder dock talaren i ett något senare sammanhang, att han icke anser alldeles omöjligt, att »ett attentat af en vettvilling, som på allvar tagit det myckna skräfvel, som föres till togs af dessa apostlar för anarkismen, halfanarkismen, anarkosocialismen eller hvad det nu må kallas», skulle kunna inträffa.

Ja, det är fullkomligt sant, att den regering som då satt, såg saken mycket allvarligare, än hvad det socialdemokratiska partiet i den debatten visade sig göra. Den regeringen hade efter noggrant studium af de anarkistiska skrifterna och anarkistiska föredrag af rörelsens apostlar hämtat den meningen, att det var så långt ifrån, att här förelåg endast och allenast ett tomt skrän utan verkligen djupare afsikt därbakom, att det tvärtom var regeringens fulla och fasta öfvertygelse, att detta parti förr eller senare skulle komma att vare sig genom sina egna eller genom förvillade verktyg skrida till svåra brott. Det var ju gifvet, att det icke fanns mycken möjlighet att framställa detta så, att man då skulle ha gifvit sin tilltro därtill — det är så ytterst ofta, som man lär sig endast genom den hårda erfarenheten. I det försvar för dessa lagar, som en dåvarande statsrådsledamot presterade ifrån statsrådsbänken, förefinnes dock en märklig antydning. Han säger, att han tror icke, att den allmänna rättskänslan skulle vara tillfredsställd, ifall den, som uppmanar t. ex. till mord, icke skulle kunna straffas med ett hårdare straff än fängelse.

Jag menar nu, att den ståndpunkt, som sålunda var ett hufvudskäl i motståndet emot 1906 års lagstiftning, väl icke längre lär kunna vidhållas. Jag sluter detta däraf, att efter det hemska dådet i Malmö förliden sommar ha sådana uttalanden förekommit i just den socialdemokratiska pressen, som synes mig otvetydigt visa, att man nu äfven på det hållet har ögonen öppna för det klara sammanhanget mellan den anarkistiska propagandan och blodsdåd. Omedelbart efter nyssnämnda attentat skrifer sålunda den mest ledande tidningen inom partiet följande:

»Den första bomben' i Östersund var ett skolpojksstreck, men i Malmö har det däremot tydligen varit blodigt allvar.

Förr eller senare måste det ju komma, här som i alla andra länder, någon frukt af den anarkistiska propagandan för den brottsliga och mot

arbetarklassens lifsintressen högförrådiska 'handlingens propaganda'. Vi sågo denna praktiska anarkism i verksamhet i det bekanta post-rånet. Nu har antagligen någon individ af liknande skrot och korn varit framme med en bomb mot strejkbrytarfartyget i Malmö hamn.»

Längre fram i samma artikel heter det:

»Men det systematiska hetsande till våld och förstöring som stridsmedel i den sociala kampen, hvilket bedrifvits från den som 'ung-socialism' maskerade anarkismens pressorgan här i landet, kan icke fritagas från sin dryga andel i hvad som här passerat.»

På ett annat ställe i samma tidning läses senare:

»Enstämmig ljuder domen öfver bombkastaren och hans brott från vår partipress ute i landet. Till förtrytelsen öfver dådet sällar sig harmen öfver att det alltså tycks ha funnits en så svag hjärna hos en svensk arbetare, att den på allvar förvirrats af de anarkistiska fraserna.»

Sedan första domstol fällt sin dödsdom öfver den ifrågavarande brottslingen, hade samma tidning några reflektioner; de voro icke, tror jag, ifrån någon af tidningens medarbetare, men af den plats, som gifvits åt dessa reflektioner och det yttrande, hvarmed redaktionen beledsagar dem, får jag det bestämda intrycket, att de gå i samma riktning, som redaktionen själf hyllar. Det är en lång artikel, och jag skall därför icke läsa upp den helt och hållet, utan ber endast att få göra några utdrag ur densamma. Där läsa vi bland annat:

»Påverkade af en bullersam och obskurant propaganda, uppvuxna i proletärbarnens atmosfär, som antingen försloår eller hetsar, hade de ej fått någon skyddande skolning hvarken af uppfostran, exempel eller omgifning. Sinnens, som fatta och resonera enkelt i orsak och sammanhang, kunna då icke se öfver det tillfälligas axel. I årtal utspisade med en giftig kost i tal och skrift, blef deras knappa förstånd småningom omtöcknad. Kapitalisterna voro tjufvar, mördare och roffare, myndigheterna deras handlangare och samhället en förbrytarkula, där hvarje medel vore tillätligt till själf försvar. De ha nu fått böta för denna falska och vidskepliga föreställning, men det onda är ej därmed botadt. — — — Och rättelse till förstånd och verksamhet har man icke att vänta af den ofvannämnda propagandans torr-själade apostlar.» Och vidare på ett annat ställe: »Sannerligen borde icke detta offer vara nog för att berättiga en lynchning af de röster, hvilkas petrolösa fraser skicka sina åhörare till stupstocken. — Mästarna äro 'försiktiga' i politik som i annat, men blod går igen, och olyckor, som man drar öfver andra, föra talan utan att tröttna, och till sist faller domen öfver de verkliga upphofsmännen och förförarna.» Och slutligen heter det: »Domen är 'handlingens propaganda', predikad för dess egna anhängare. Utan uttryckets åthäfvor, men med det grymma och påtagliga resultat, som en oåterkalleligt lagbunden tillvaro kräfver. Men hade nationen ett ansikte, borde det denna dag vara bortvändt af blygsel öfver att en slags nödvändighet fordrat dessa unga människors utlämnande. Och hvarför? För missförhållanden, dem de ej själfva vållat, för ett socialt krig, hvare de voro blott ett par obetydliga nummer i ledet, och sist, men icke minst, för svärmare och bönhasar i agitation, hvilkas oansvariga harangers betydelse dessa andra

*Angående
indragning
af skrifter
i försvars-
fientlig
riktning
m. m.
(Forts.)*

*Angående
indragning
af skrifter
i försvars-
fientlig
riktning
m. m.
(Forts.)*

nu skola besegla med lifslångt fängelse, med kropp och blod. — Rättvisa är skipad, som när polisen slår ner i ett näste, där man plockar landtbor. Den lurade enfalden blir tagen, och bondfångarna smyga ut bakvägen.»

Jag tror, att dessa citat äro tillräckliga för att visa, att den socialdemokratiska pressen åtminstone nu har fått en annan åsikt än hvad det socialdemokratiska partiet hade år 1906 om den anarkistiska propagandan, och jag förmodar således, att vi alla kanske i denna kamrarskola kunna vara benägna att vid betraktande af en sådan lagstiftning, som här är före, godkänna en utgångspunkt, så formulerad: den anarkistiska propagandan är i ytterligt hög grad samhällsfarlig, i det den föranleder till de svåraste brott. Om jag får anses ha rätt uti detta, då vill det väl synas ganska klart, att det här, som vid andra kriminella företeelser inom samhället, är alldeles nödvändigt att också försöka använda samhällets repressiva krafter, såvida icke några alldeles öfverväldigande stora skäl skulle ställa sig däremot.

Hvad är det då för skäl, som egentligen skulle kunna ställa sig hindrande i vägen för att använda strafflagsstiftning emot den anarkistiska propagandan? Jo, det första stora skälet, som man anför, är ju det, att det skulle strida helt och hållet emot yttrandefrihetens stora och heliga grundsats. Jag vill först påpeka, att uti en sådan invändning naturligtvis ligger icke blott en invändning mot den straffhöjning, som genomfördes år 1906, utan jämväl mot den lagstiftning, som då redan fanns till. Och med den ståndpunkt, jag här talar om, menar man naturligtvis — det har ju också framställts i teorien — att yttrandefriheten skall vara fullständigt obegränsad, med undantag, tror jag, af rent personliga ärekränkningar. Jag måste erkänna, att jag alls icke kan ansluta mig till denna ståndpunkt. Låt mig först jämföra hvad det är, som anstiftare i vanlig mening till ett brott göra, och hvad det är, som den anarkistiska propagandans män göra, och låt mig se till, i hvad mån det kan vara som de senare så ofantligt mycket skilja sig ifrån de förra. Under det att de förra betraktas såsom svåra brottslingar, så skola de senare betraktas såsom stående under helgd af yttrandefriheten, en helgd, som skall åstadkomma, att man icke får röra vid dem. När en person förleder en annan i enrum, mellan fyra väggar, till brott, då, om det upptäckes och om det bevisas, att ett sådant förledande har skett, och om man utaf sammanhanget i det hela och af omständigheterna drager den slutsats, att brottet icke skulle ha ägt rum utan den förras påverkan, straffas han ju lika hårdt som gärningsmannen; i det fallet, kan man säga, ser man alldeles klart och uppenbart sammanhanget, då kan man fullständigt bedöma, att det är denne man, som icke med handling men med hufvudet och med sin talförmåga har orsakat brottet genom att påtrycka en annan människa sin vilja och leda denna till brottet. Ja, jag vill nu inom parentes anmärka, att det nog icke i allmänhet finns den stora säkerhet, som man i det afseendet kanske är böjd att förutsätta. Det är nog så i allmänhet, att det är de för de yttre sinnena uppfattbara förhållandena, som det går att fullständigt bevisa inför en domstol, och att, så snart man kommer in på ett psykologiskt sammanhang, t. ex. sammanhanget mellan en människas vilja och en

annans handling, det i allmänhet endast blir mer eller mindre sannolikhet, ehuru det *kan* bli en hög grad af sannolikhet som föreligger. Men detta oafsedt, så är det alldeles gifvet, att här finnes en skillnad i jämförelse med den vanliga typen af de anarkistiska uppmaningarna och upphetsningarna, ty dessa, de rikta sig i allmänhet icke på ett bestämdt brott med ett bestämdt objekt för brottet, utan de mana till begående af vissa slag af brott, de mana generellt därtill. Ja, det är naturligtvis en skillnad, men det finns också en annan skillnad, som bör verka, synes det mig, i motsatt riktning, och det är den, att dessa anarkistiska talare bestiga en talarstol och tala till hundrade och tusende af människor, och de begagna sig, på det sätt som de möjligen kunna, utaf den allmänna upphetsning, som de väcka rundt omkring sig, för att ge sina ord större kraft. Mig förefaller, att därest man jämför det ena med det andra, så är det fullkomligt sant, att det finns olikheter, och det är sant, att den anarkistiska propagandan, som vi här tala om, är af en annan karaktär än vanlig anstiftan. Men den är på sitt sätt ännu mycket svårare därför, att den är allmänfarlig. Den riktar sig utan skillnad till person, till massor af eventuella verktyg. Den sår sin säd öfver en mycket vidsträckt areal.

Jag kan således icke finna, att den, som på detta sätt begagnar yttrandefriheten, står under yttrandeirihetsgrundsatsens berättigade helgd, och detta skäl kan därför icke inverka på mig.

Af en ärad representant på stockholmsbänken, som uti den tidning, han då var redaktör för, skrifvit mycket om dessa saker, har framställts jämväl en annan teori, och han var också något inne på den i debatten 1906. Det är den, att alldeles oafsedt, huruvida en lagbestämmelse här är befogad och lämplig, så är det i alla händelser något oerhördt, något upprörande eller, som han i en artikel har sagt, något ärkereaktionärt att sätta möjligheten af straffarbete för ett yttrandefrihetsbrott, ty, menar han, ett straffarbete är förenadt i den allmänna föreställningen med en viss fläckande verkan, och det anser han vara orimligt i fråga om yttrandefrihetsbrotten. Ja, jag måste säga, att hur mycket jag än har emot den teori, som säger: det skall inte vara något straff alls, så förstår jag dock den nästan bättre än jag förstår denna senare teori, som jag nyss har talat om. Jag förstår, ehuru jag icke kan gilla det, att man kan drifva dyrkan af yttrandefriheten ända till hvad jag från min ståndpunkt skulle vilja kalla afguderier, och att man då kan säga: det får icke finnas något straff alls; men jag förstår icke, att man kan säga: dessa män, dessa handlingens propagandas bärare, de äro sådana ärans män, att de få icke fläckas, i fall det nu skall vara nödvändigt att ge dem ett straff.

Man har vidare invändt mot denna lagstiftning, att svårigheterna för att precisera lagbestämmelserna skulle vara så utomordentligt stora, att man aldrig kunde vinna säkerhet för att icke oskyldige blefve straffade, sådana som lagen icke alls afsett. Jag vill då erinra, att äfven i afseende på denna lagstiftnings formulering har mycken försiktighet blifvit iakttagen. Det påpekades 1906, att det finnes liknande lagstifningar, där man har gått vida, vida längre, och där man verkligen har kommit in på uttryck så pass obestämda, att man kan tala om kautschukparagrafer. Så kan kanske anses vara fallet i vårt

*Angående
indragning
af skrifter
i försvars-
fientlig
rättning
m. m.*

(Forts.)

*Angående
indragning
af skrifter
i försvars-
fientlig
riktning
m. m.
(Forts.)*

västra grannland, där det finns straff stadgadt för hvad lagen — om jag ej minns orätt — kallar för uppvigling i tal och skrift mellan samhällsklasserna, i sanning en ganska vag och obestämd föreskrift. I 1906 års förslag har man hållit sig till uppmaning till brott — ehuru naturligtvis uppmaningen kan ske på det ena eller andra sättet, blott den för ett klart och oförvilladt ömdöme framstår såsom en med vilja och afsikt gjord uppmaning, och då har man trots sig komma så långt som det är möjligt att komma. Till fullkomlighet tror jag icke, att det är möjligt att komma, det är det nog icke i fråga om många lagbestämmelser, och det är det säkert icke i fråga om lagbestämmelser, som röra yttrandefriheten. Det är tänkbart, att det kan finnas olika ömdömen om ett och samma yttrande, huruvida det innebär en uppmaning eller icke, men jag tror likväl icke, att denna fara är så stor, att man därför borde låta hela bestämmelsen falla.

Man har särskildt riktat sig emot den formulering, som användes i 1906 års lagstiftning, då man där såsom ett exempel på att uppmana annorlunda än på det direktaste sätt anför, att man också kan uppmana t. ex. genom prisande af brottslig handling. Detta väckte då mycken farhåga och tvekan, och man fruktade, att ett prisande af brottslig handling, som till sin natur kunde vara aldeles oskyldigt, t. ex. prisande af en historisk, för länge sedan inträffad handling, skulle på något sätt falla under denna lagbestämmelse. Häremot invändes, att lagrummet icke var så formuleradt, att det är prisandet i och för sig, som orsakar straffbarheten, utan att man måste kunna bilda sig en säker öfvertygelse om att prisandet har användts såsom medel i afsikt att uppmana till brott. Jag är glad öfver att kunna konstatera, att denna tolkning genom ett i slutet af förra året utaf högsta domstolen fälldt utslag nu blifvit på ett aldeles tydligt sätt upphöjd till regel. Det var ett utslag, däri högsta domstolens majoritet, som utgjordes af 5 justitieråd, yttrade: »Enär de yttranden, som klaganden, enligt hvad han själf uppgifvit, uti ifrågavarande föredrag fällt angående dem, som vägrade att fullgöra värnplikt, uppenbarligen inneburit prisande af dylik, enligt lag brottslig handling, samt af omständigheterna framginge, att klaganden med nämnda yttranden afsett att förleda till sådan vägran, pröfvade H. D., jämlikt 10:14 § 2 mom. strafflagen, lagligt fastställa domstolarnes beslut». Där är således klart och tydligt bestämdt, att det icke skall vara det enkla nakna prisandet, utan att det måste göras på sådant sätt och under sådana omständigheter, i förhållande till ett sådant brott o. s. v., att det framstår såsom en uppmaning, — det är det som konstituerar brottsligheten. Jag vill, på det att herrarna må veta det, nämna, att i det mål jag talade om var det en minoritet af 2 justitieråd, som fått den uppfattningen, att det icke kunde anses vara med säkerhet styrkt, att ett förledande låg uti föredraget i fråga. Att domstolar dela sig i majoritet och minoritet, händer hvar dag, och den mänskliga rättvisan lär nog aldrig blifva så fullkomlig, att icke det inträffar.

Nu påstår man äfven, att aldeles upprörande domar och utslag skulle ha fällts med stöd af denna lagstiftning. Jag vill då först be att få varna för att lita på allt det, som i sådant afseende stått uppgifvet i tidningspressen, ty jag har mer än en gång sett klander riktas

emot 1906 års lagstiftning i fråga om saker, som absolut icke haft något med denna lagstiftning att skaffa. Det är emellertid ingalunda min afsikt att förneka de svårigheter, hvarmed en sådan lagstiftning är förknippad i tillämpningen, och det skall icke heller förnekas, att det någon gång har inträffat, att en domstol begått en svår missuppfattning vid lagtillämpningen. Detta hände ganska snart efter lagens tillkomst, och då jag för min del ansåg det vara ytterst viktigt, att allt som göras kunde blef gjordt för att få tillämpningen in i rätta gängor, sökte jag äfven medverka till rättelse i det fallet. Det blef också rättelse: straffet blef af hofrätten nedsatt till hälften. För min del har jag den uppfattningen — men jag kan ju icke bestämdt säga någonting härutinnan — att därest den dömde gått vidare till högsta domstolen, hvilket han emellertid icke ville göra, torde nog ytterligare rättelse ha skett. Men jag vill här ock fråga, om det kan vara riktigt att förklara en lagstiftning fullständigt utdömd, därför att en eller annan underdomstol kan ha visat sig icke äga den rätta uppfattningen i tillämpningen. Detta kan väl icke vara riktigt i fråga om en rättsordning, som är byggd på ett genomfördt instanssystem, alltså med den grundtanken, att det nog kan hända, att i både den första och den andra af underdomstolarna ett misstag kan äga rum och att man därför skall försöka att ha sammansättningen af den högsta domstolen så betryggande, att man, mänskligt att döma, skall kunna säga: där åtminstone bör det, som kan vara feladt förut, rättas. Då menar jag, att först när ett reglerande af det som möjligtvis kan vara hittills orätt eller felaktigt, har skett, därigenom att högsta domstolen fått tillfälle att i några särskilda fall säga sin mening och därigenom gifva normer, som otvifvelaktigt komma att sedan influera på alla domstolars handlingssätt och beslut, först då lär det väl kunna vara tid att bedöma, huruvida domstolarna i landet kunna tillämpa lagstiftningen.

Jag tänker i detta sammanhang på ett mål, som gifvit anledning till alldeles ofantligt mycket klander och som utan tvifvel med all rätt bör synnerligen uppmärksammas utaf både lagskipare och i synnerhet lagstiftare. Men det målet hör icke till 1906 års lagstiftning, utan där förekommer den ytterliga egendomligheten, att juryn dömde den åtalade efter ett lagrum, som enligt min och mångas uppfattning var alldeles otillämpligt på gärningen ifråga. Nu är det nog så att man icke kan begagna sig af juryinstitutionen — hvilken ju anses såsom ett folkfrihetens värn — utan att riskera att också få känna af dess brister, hvilka bestå i en inkonsekvens och en nyckfullhet, som ibland gifver öfverraskande utslag. Så är det i alla länder, där jury finnes. Men det finnes dock jury och jury, och vår tryckfrihetsjury är obestriddligen synnerligen illa ordnad. Vi böra därför allesammans mera än hvad man på åtskilliga håll hittills gjort, intressera oss för en omformning i rättssäkerhetens riktning af vår tryckfrihetsjury.

Jag vill nu för min del påstå, att detta lagrum, 10 : 14 strafflagen, sådant det formulerades af regering och Riksdag 1906, innehåller en straffskala, som är väl lämpad för de många mycket olika nyanser af förbrytelser, hvarom här är fråga. Detta lagrum inrymmer både böter och fängelse. Det är således möjligt att med ett lämpligen mildt straff

*Angående
inärzning
af skrifter
i försvar-
fientlig
riktning
m. m.
(Forts.)*

*Angående
indragning
af skrifter
i försvars-
fientlig
riktning
m. m.
(forts.)*

näpsa den, som af ungdomligt oförstånd, af välbelåtenhet och välbe-
finnande med att höra den egna kära rösten, tager sig till att skräna
i en församling utan vidare mening, den som förut varit oförvitlig och
mot hvilken man icke kan rikta anklagelse för någon djupare brotts-
lighet; det gifves också möjlighet att behörigen straffa den, som fullt
medvetet och öfverlagdt manat till svåra och för samhället farliga brott.
Det gifves genom straffhöjning möjlighet att låta ett kraftigt och verk-
samst straff drabba dem, som systematiskt fullfölja den anarkistiska
propagandan och hvilkas hela verksamhet går ut därpå; de skola också
kunna få ett straff, som motsvarar hvad de gjort.

Jag tror, att kammaren skall finna, att jag har försökt, icke att
förneka de svårigheter, hvarmed en sådan lagstiftning som denna är
förknippad, men att ställa dessa svårigheter på deras rätta plats och
gifva dem deras rätta betydelse, och det är det, som jag anser, att
man under det alldeles oerhördt uppjagade presskrig, som uti denna
fråga ägt rum, alldeles icke har gjort.

Jag vill nu uttryckligen säga, att jag menar, att denna kammar-
res ledamöter böra icke allenast se och tänka på de följdändringar,
som i dag föreligga till kammarens afgörande, utan att de böra se
saken så, att det här gäller, huruvida kammaren vill ratificera eller
icke det slag, som riktades mot den anarkistiska propagandan genom
lagstiftningen af år 1906. Det hufvudskäl, som jag till stöd för den
lagstiftningen framför allt vill framhålla, är gifvetvis, att samhället har
en ovillkorlig skyldighet att försöka skydda sig själfvt och att skydda
oskyldiga personer mot grofva brott, och att detta icke kan gå för sig,
ifall man icke går till roten, och roten i detta fall det måste vara
bärarna af propagandan. Jag vill framhålla, att detta synes mig icke
minst viktigt uti en brytningstid sådan som den, vi liksom andra
sambällen i våra dagar lefva uti. Det är många, som mena, att i
brytningstider skall man låta friheten växa vildt utan någon ans och
vård. Detta är efter min mening en för det varaktiga framåtskridandet
ytterst farlig åskådning. Jag tror, att man kan påvisa många exem-
pel på att, då man låtit friheten växa till själfsvåld, själfsvåldet sedan
frankallat den rent despotiska reaktionen. Men det är en annan
synpunkt som för mig är, jag vågar säga, lika viktig, och det är syn-
punkten af mänsklighet och medlidande emot dem, hvilka blifva denna
propagandas offer och verktyg. Jag förnekar icke, att de, som göra
sig till gärningsmän i fråga om sådana handlingar, äro grofva brotts-
lingar. Men jag kan aldrig någonsin gå ifrån, att ännu värre än
dessa till sitt uppsåt, till hela sitt sinnelag äro de giftblandare, som
sitta bakom och sprida giftet. Vi veta ju alla, hvilka betydelsefulla
dagar det är för närvarande för alla dem, hvilka lifligt åstunda att se
vårt lands rättsskipning om möjligt befriad från blodsutgjutelse. Vi
veta ju också, att en stor del af denna kammares ledamöter har funnit
anledning att i det fallet uttrycka sina meningar och önskingar. Helt
visst är det många, många flera, som i likhet med mig hysa samma
åstundan och önskan och hopp, ehuru de af flera skäl, som här icke
är tillfälle att ingå på, icke ansett det fullt lämpligt att sluta sig till
den antydda petitionen. Men männe icke vi alla, som på ett lefvande
sätt fäst vår uppmärksamhet och vårt intresse vid det slutliga afgö-

randet af målet i fråga, böra sätta oss in i och på djupet verkligen reflektera öfver hvad det är som har åstadkommit det svåra brottet? Mig synes, att sammanhanget i det fallet är till den grad påtagligt, att något tvifvel ej kan råda. Jag hade tänkt på att uppläsa någon större mängd af de anarkistiska utgjutelserna. Jag hade tänkt på detta därför, att jag tror, att det kan finnas många af kammarens ledamöter, som endast haft tillfälle att se ett eller annat obetydligt brottstycke, sådant som en eller annan gång införts i tidningarna. Men det syntes mig alltför motbjudande att komma med en hel mängd af dessa utgjutelser. Jag skall emellertid tillåta mig att uppläsa en enda af dem. Det var en skrift, som, enligt handlingarna i målet angående Anton Nilsson, fanns hos honom, då han häktades. Den hade till-sändts honom genom posten och är af följande lydelse:

»Kamporganisationens upprop nr 3. Till kamp proletärer, kamrater! De fackliga stridernas år skall man förvisso kunna kalla innevarande år. Lockout tycks vara dagens lösen, och ännu ha vi icke visat något kraftigare motstånd. De »lugna och sansade» socialdemokraterna predika lugn och åter lugn — i stället för handlingens propaganda. Svälta lugnt, rekommendera socialdemokraterna — annars kanske valen i höst bli fördärfvade. Arbetarne borde gifvetvis vid sådana tillfällen tillgripa generalstrejk, en strejk, som ej tager hänsyn vare sig till person eller egendom. Och med en dylik strejk, som har stor utsikt till seger, kanske saken vore klar inom en vecka. Under den veckan behöfva vi ej vara rädda för svält, de rika ha godt om lifsförnödenheter magasinerade, och vi skola plundra deras magasin.»

»Men vid generalstrejkens utbrott är det nödvändigt att militären är på vår sida. Lika nödvändigt som det är, att vi själfva äro beväpnade och beredda att sätta in vårt lif i frigörelsekampen.»

»Därför: hvarje militär måste bearbetas, så att han är redo att gå öfver på vår sida, eller med andra ord, han skall vara mogen för myteri.» (Ordet myteri är tryckt särskildt såsom en alldeles speciell uppmaning till den, som läser detta.) — »Du hör alltid och öfverallt tutas dig i öronen, att våld ej får användas. Men vi revolutionärer, som vilja störta tjufsamhället, vi som vilja slå allt det gamla i grus och spillror, vi vilja göra det, om det så behöfs, med våld. Låt därför ej våra strejker hädanefter bli så fridfulla, som de hittills varit. Låt oss använda medel, som de rofgriga kapitalisterna förstå, och dessa medel äro det personliga våldet samt skadegörelse å deras egendom. Alltså: spräng strejkbrytarelogementen och deras arbetsplatser — här ber jag herrarne tänka på hvad en sådan hände — »och det skall visa sig, att kapitalisterna äro villiga till uppgörelser. Bilda hemliga klubbar för bedrifvande af revolutionär agitation och minns, att alla medel äro tillättna, såväl stöld som bomb. Må vår lösen vara: med våld. Kamporganisationen.»

Kanske det icke kan vara olämpligt att i sammanhang med detta uppläsa en liten del af det intyg, som fängelseprästen har afgifvit. Han säger om Nilsson:

»Ett annat drag hos honom var hans mottaglighet för andras påverkan. Min tro är, att han t. o. m. föröfvade sitt brott under dylik påverkan. Man fick det intrycket, att han kunde förmås till en

*Angeendr
indragning
af skrifter
i försvars-
sientlig
riktning
m. m.
(forts.)*

Angående
indragning
af skrifter
i försvars-
fientlig
riktning
m. m.
(forts.)

god handling eller till en ond, allt efter som den påverkande viljan var stark. Han syntes med andra ord sakna den där djupa själfbevarelseinstinkten eller reaktionen mot utifrån kommande impulser. Han syntes mig i mycket vara en lekboll i andras händer. Därtill kom ock, att hans uppfattning om gränsen mellan ondt och godt nog var synnerligen svagt tecknad.»

Ja, är den karaktäristiken riktig, då tror jag, att hvar och en nog skall ha ganska klart för sig orsakerna till brottet, då man nämligen sammanställer karaktäristiken med det upprop, som jag nyss uppläst.

Mina herrar, jag beklagar, att jag så länge upptagit kammarens tid. Men jag har haft två skäl därtill, ett litet, och ett stort, men båda i alla fall, som jag tror, berättigade. Det första har varit att, såsom jag redan haft tillfälle anmärka, så oerhörda misstolkningar och, jag kan rent ut säga, så rasande angrepp nu gjorts i nära tre år på denna lag och dess upphofsmän, att det kanske icke kan synas obefogadt, att den, som bär främsta ansvaret för densamma, också vågat taga tiden i anspråk för att försvara sig inför ett rätt forum. Och det andra och större skälet är, att jag aldrig skulle kunna tillgifva eller urskulda mig själf, ifall genom min försummelse någon enda röst, som idag kunde ha gifvits för denna lagstiftning, nu skulle komma att gifvas *mot* den. Det är därför som jag velat så utförligt utveckla mina skäl. Jag hyser icke något tvifvel, att de följdlagar, som nu äro framlagda, komma att antagas af kammaren. Men det är min ifriga önskan, att de måtte antagas af en så stor majoritet, att de, mot hvilka lagarna äro riktade, verkligen känna, att det finnes en stor kompakt och imponerande kraft i samhället mot dem och deras åtgöranden. Och om någon, som varit tveksam, nu skulle vilja göra sig den frågan: är det verkligen möjligt att låta de invändningar, som gjorts mot denna lagstiftning, uppväga det, som talar för densamma — då kan jag knappast tro, att svaret på den frågan kan bli mer än ett. För mig synes det så tydligt, att i jämförelse med den absoluta nödvändigheten att bekämpa och kraftigt bekämpa den blodiga anarkismens propaganda måste dessa invändningar förfalla till något ganska obetydligt. Och i full öfvertygelse, herr talman, att 1906 års lagstiftning var en rätt och nödvändig lagstiftning, hemställer jag om kammarens bifall till hvad som nu af denna lagstiftning återstår till slutligt afgörande.

I detta anförande instämde herrar *Berg* i Stockholm, *Palme*, friherre *Bonde*, *Forssling*, *Cervin*, *Gustafsson* i Vi, *Johansson* i Jönköping, *Rune*, *Bogren*, *Neiglick*, *Olausson*, *Crafoord*, *Wallentin*, *Ahlfvengren*, *Gibson*, *Karlsson* i Göteborg, *Carlson* i Herrljunga, *Thavenius*, *Igel*, *Nilson* i Örebro, *Janson* i Bråten, *Andersson* i Stårte, *Camitz*, *Schotte*, *Anderson* i Arvika, *Ericsson* i Vallsta, *Jonsson* i Hå, *Sundström*, *Sandström*, *Thor*, *Kvarnzélius*, *Lindgren* i Skog, *Hedström*, *Ström* i Transtrand, *Canell*, *Jansson* i Krakerud, *Olsson* i Älfvalsåsen, *Hellgren*, *Olofsson*, *Bromée* i Billsta, *Bergman*, *Rehn*, *Hellberg*, *Jonsson* i Gumboda, *Berggren*, *Bosson*, *Ekman* i Mo gård, *Hellström*, *Berg* i Staby, *Mallmin*, *Svallingson*, *Nilsson* i Skärhus, *Jesperon*, *Petrén*, *Pålsson*, friherre *Fleetwood*, *Sjö*, *Lundell*, *Meurling*, *Åkesson*, *Andersson* i Skifarp och *Zimdahl*.

Vidare anförde:

Herr Lindhagen: Ja, herr talman, den siste ärade talaren väntade ofantligt stora verkningar af det förslag, hvilket han nyss hemställde till kammaren att antaga. Han framställde det önskemålet, att det slag, som därmed skulle enligt hans uppfattning riktas mot den anarkistiska propagandan, också måtte få den afsedda effekten. Redan från början, då denna fråga var uppe, föranledde den mycket skarpa meningsbrytningar. Anledningen att många bland oss icke, såsom mången annan, resignerade utan röstade mot detta förslag var just, att det slag, som herr Staaff nu sade sig vilja rikta mot den anarkistiska propagandan, enligt vår mening är ett slag i luften, ett slag, som omöjligt kan medföra de stora verkningar, som han nu utmålade för kammaren, men som i stället skall, såsom erfarenheten ock redan visat, komma att rikta sig mot åtskilligt, som icke bör på det afsedda sättet drabbas af detsamma.

För att få frågan på rätt bog tror jag det kan vara nyttigt att återföra den till de proportioner, som den hade, då lagen år 1906 antogs. Det framhölls då i regeringspropositionen, att lagförslaget var föranlett af »den fosterlands- och försvarsfientliga agitationen». Meningen var med andra ord att genom skärpta straffbestämmelser hindra de politiska förbrytelser, som enligt förslagsställarnes mening gjorde sig gällande i och med agitationen mot det för landets säkerhet behöfliga militärväsendet. Detta och intet annat var det, som då framhölls som ändamålet med det föreliggande förslaget. Frågan uppkom först i Första Kammaren i anledning af en interpellation, och då utlovades af regeringen ett lagförslag i ämnet. Jag tror nästan för öfrigt, att regeringen redan före denna interpellations framkomst hade tagit saken under öfvervägande.

Det var, som den föregående talaren ock antyde, i tre afseenden man föreslog ändring i lagstiftningen för att komma den antimilitäriska agitationen till lifs. I första rummet gällde det den inskränkning af yttrandefriheten, som innefattades i lagförslaget till ändrade bestämmelser förnämligast i 10 kap. 14 § strafflagen; vidare den inskränkning i tryckfriheten, som nu föreligger på kammarens bord, och slutligen den inskränkning i församlingsfriheten, som innefattades under lagförslaget om förbud för krigsmanskap att deltaga i vissa sammankomster. Nu äro dessa föreslagna ändringar i strafflagen och krigslagarna oåterkalleligt antagna, så att därutinnan är intet att åtgöra eller votera om. Återstår ändringen i tryckfrihetsförordningen. Man kan ju då säga, att det är icke så mycket, som återstår för kamrarna att nu besluta, ty saken är i sin stora helhet afgjord.

Men hvad som dock nu föreligger såsom ännu icke afgjort, är i första rummet förhållandet mellan tryckfrihetsförordning och strafflag. Det är en principfråga, som i och genom detta förslags antagande, sådant det nu föreligger, blefve löst i en riktning, som icke öfverensstämmer med grundlagsstiftarnes mening år 1809. I främmande länders strafflagar bestraffas tryckfrihetsbrott och brott mot yttrandefriheten lika enligt allmän strafflag; det göres sålunda ingen konstitutiv skillnad mellan dessa olika slag af brott. I den svenska lagsstiftningen åter, sådan den tillkom för hundra år sedan, har man velat, att

*Angående
indragning
af skrifter
i försvars-
fientlig
riktning
m. m.
(Förts.)*

*Angående
indragning
af skrifter
i försvars-
fientlig
riktning
m. m.
(Forts.)*

tryckfriheten särskildt skulle omhägnas, mera än yttrandefriheten i öfrigt. Detta har gjort, att man under föregående tider varit varsamare i fråga om rubbningar i tryckfrihetsförordningen än beträffande yttrandefriheten, och de ändringar, som 1889 i senare afseendet vidtogos i strafflagen, åtföljdes icke af motsvarande ändringar i tryckfrihetsförordningen. Nu har det emellertid sagts, då frågan senast var före, att det skulle vara besynnerligt, om icke tryckfrihetsförordningen skulle i förevarande afseende alldeles öfverensstämma med den allmänna strafflagen och om icke förseelser mot tryckfriheten skulle drabbas lika som förseelser mot yttrandefriheten. Därmed har man, såvidt jag kan förstå, dragit ett bredt streck öfver de grundsatser, som varit bärande för lagstiftarne, då tryckfrihetsförordningen stiftades.

Jag anmärker detta äfven därför att här föreligger en sak, som man har att särskildt bevaka. Det nuvarande stadgandet i tryckfrihetsförordningen synes fullt tillräckligt för här afsedda ändamål. Nu föreslås att utvidga det med 1889 års straffbestämmelser i 10 kap. 14 § strafflagen och därtill lägga de tånjbara bestämmelser, de kautschukbestämmelser, som beslötos år 1906 i samma lagrum. Man har att afgöra, om dessa bestämmelser äro lämpliga och, trots att de befinna sig i strid i all synnerhet med tryckfrihetsförordningens anda, ändock böra införlifvas med densamma. Det är sålunda en utvidgning af straffarterna, som det här är fråga om; en utvidgning, som särdeles väl lämpar sig såsom medel för politiska förföljelser.

Däremot skall den straffskärpning, som år 1906 infördes i strafflagens 10 kap. 14 § och som gick ut på en höjning i straffet från 2 års fängelse till 4 års straffarbete, redan nu tillämpas i afseende på brott mot tryckfrihetsförordningen i dess nuvarande lydelse på ifrågasvarande ställe. Men denna skärpning har betydelse för den nu föreliggande frågan såtillvida, att det som sagdt föreligger förslag om skapande af ännu flera arter af brott mot tryckfrihetsförordningen, och om detta förslag skulle antagas, kommer denna straffskärpning att få tillämpning på dessa nya brottsarter.

Den synpunkt, som 1906 af oss i sak gjordes gällande, var den, att vi ansågo, att det bör göras en särdeles stor skillnad mellan vanliga brott och politiska brott. Det har varit en förtjänst hos den svenska strafflagen, att de rena nidingsåden, de brott, som begås af egen nytta eller andra sådana bevekelsegrunder, bakom hvilka icke ligger ett spår af idealitet, skola enligt denna lagen bestraffas, men att man velat behandla politiska förbrytelser med större varsamhet. Förra gången var det, som sagdt, politiska förbrytelser, som man ifrågasatte att bestraffa: det var den antimilitaristiska propagandan, man ville komma till lifs, och detta var det enda skälet, hvarför då ansågs, att man borde vidga eller som det hette förtydliga straffmöjligheterna samt höja straffet från högst 2 års fängelse till högst 4 års straffarbete.

Vi skola dock komma ihåg, att sådana förseelser förut icke voro strafflösa. Man kunde få ända till 2 års fängelse för uppmaning till politiska brott, och mången tycker, att detta var tillräckligt. Men det anfördes — det åberopades här i Riksdagen särskildt från regeringens sida — att en domstol bötfällt en person bara till 40 kronors böter,

därför att denne en gång hade tillåtit sig att säga något sådant som — om jag nu minnes rätt — att man borde lägga sig i bakhåll för officerare. Förmodligen hade domstolen tyckt, att det för ett sådant obetänksamt yttrande af en medmänniska kunde vara nog, om han fick försona sin förseelse med 40 kronors böter. Hade domstolen tyckt, att detta varit för litet, så hade domstolen redan då kunnat gå ända till 2 års fängelse; men det gjorde den icke. Att häri söka ett motiv för en ökning af straffmättet till 4 års straffarbete föreföll oss ytterligt orimligt. Säkert är, att dessa 40 kronor böter uppmantrade icke flera personer att ens uttala några uppmaningar, att man skulle lägga sig i bakhåll för officerare. Men börjar man tillämpa sådana straff, som nu föreslås i större utsträckning, så bli kanske bakhållen verklighet.

Nu är det så, att här gäller också den syn, hvarmed man ser på de politiska förbrytelserna. Den antimilitaristiska propagandan, äfven när den rent af syftar till afskaffandet af allt militärväsen, är från dess anhängares synpunkt icke någonting annat — herrarne må säga hvad som helst — än en fredsrörelse. Det fanns i Köpenhamn en man, som hette Hörup och som i danska folketinget om anslag till hären frågade: vad kan det nytte? I alla fall ha köpenhamnarne rest en byst öfver honom. Och om dessa ynglingar, hvilka det nu skulle gälla, angripa militarismen och vilja ha den bort, så kan däri ligga ett ideellt sträfande.

Då uppkommer därefter frågan om tillvägagångssättet. Detta kan vara tygellöst och således icke alltid så välmenande som en del andra fredsvänners. Sättet är då icke försvarligt men alltid förklarligt, och jag försäkrar, att den, som vill drabba sådana uppmaningar med straffarbete, som dock enligt allmän uppfattning är ett straff, hvilket särskildt bör tillämpas på grofva, hänsynslöst egoistiska brott, har alldeles förbisett grunden för brottet och statens verkliga rätt att straffa. Sådana brott som dessa böra icke försonas med mer än högst fängelse, på sätt lagen förut stadgade. Det var vår uppfattning.

Nu är emellertid terminologien ändrad. Herr Staaff talar icke längre om den antimilitaristiska agitationen utan generellt om den anarkistiska propagandan. Han menar, synes det, att vissa tilldragelser efteråt hafva tillkommit, hvilka — lyckligtvis! — gifvit honom skäl att med så mycket större fog kunna yrka bifall till det förslag, som, då det år 1906 framfördes, icke hade så stark motivering, som nu skulle vara fallet. Han framhöll särskildt, att den anarkistiska propagandan förr eller senare kommer att skrida till svåra brott. Ja, skrider den till svåra brott, ha vi redan nu lagstiftning emot sådana, så att icke behöfva vi bekymra oss för detta; det finnes ju olika straff i lagen för olika slag af brott. Det är själfva uppmaningen till brott det här gäller. Nu är det så, att det ligger i all yttrandefrihets natur — åtminstone ansåg man detta förut — att uppmaning till brott i själfva verket icke behöfver i regeln anses som straffbart förrän brott kommit till stånd. Sedan är det naturligt, att i samma mån sådana uppmaningar bli mer allmänna i ett eller annat afseende, så fäster man mera uppmärksamhet än förut vid dessa uppmaningar, och detta var anledningen till, att åren 1887 och 1889 infördes i strafflagen särskilda straff för vissa uppmaningar till brott. Och i den frågan ansågo vi

*Angående
indragning
af skrifter
i försvars-
fientlig
riktning
m. m.
(Forts.)*

*Angående
indragning
af skrifter
i försvars-
fientlig
riktning
m. m.
(Forts.)*

och anser jag fortfarande, att det kan verkligen vara nog med de bestämmelser, som finnas.

Då säger den siste talaren — och han slår mynt särskildt af dynamitattentatet i Malmö, som nu användes till allt möjligt, — att när man prisar en sådan brottslig handling, är två års fängelse alldeles för litet. Ja, det beror på, hvad man har för uppfattning om, på hvad sätt öfverheten skall gripa till svärdet. Men äfven om någon har den uppfattningen, att det i ett sådant fall nödvändigt skall vara straffarbete vid risk att detta tillämpas äfven, där det ej bör ske, måste en sådan lagstiftning åtminstone taga föredöme af utländska exempel, hvilka icke såsom det ifrågavarande sätta ett straff, hvarigenom uppmaning till brott kan dömas mycket strängare än brottet själf, i fall det kom till utförande. I vissa utländska strafflagar bestämmes, att det strängare straffet för uppmaning får användas endast i det fall, att brottet, om det utfördes, skulle medföra ett visst större straffmått för den, som utförde brottet.

Jag tror nu icke för min del, och det tror nog icke den siste talaren heller, att han med denna spån framför ett vattenfall skall kunna hedja en sådan ström som t. ex. den antimilitaristiska, eventuellt anarkistiska propagandan. Nej, han gör detta ej alls. Nej, det är bara ett sätt att invagga sig själf i den föreställningen, att man funnit ett trollmedel mot något, som man icke kan komma åt så enkelt, som man önskar. Man vill icke tillgripa de rätta botemedlen, ty dessa äro icke att oupphörligt, när ett starkt reformkraf framträder, uppehålla det med små palliativ. Det är endast, när folket ser, att reformarbetet går ner till botten af dess behof och önskemål, som man får någon bukt med dessa sträfvanden, hvilka hafva näring i och rikta sig mot de stora, grundläggande missförhållandena i samhället. Det är nog en fullständig chimär, som den siste talaren — så klok för öfrigt — gifvit sig in på, då han tror, att man kan råda bot på dessa förtviflade yttringar af missnöjet genom de föreslagna straffen, och jag förstår icke, hur han kunnat breda ut sig för kammaren med detta stora tal och denna stora tro, att med denna lilla papperslapp skall allt blifva så bra.

Vi ha nu för öfrigt särskilda anledningar att vara varsamma, innan vi fastställa detta förslag. Med föreskriften att grundlagsändringar skola hvilas, är ju meningen den, att man skall få betänketid och äfven kunna se till, om nya under mellantiden inträffade omständigheter väcka betänkligheter mot antagandet af lagändringen.

Den siste talaren har tagit det här dynamitattentatet i Malmö till en förevändning för att det är så mycket större skäl att fastslå denna straffskärpnings öfver hela linjen. Vi förslagens motståndare ha fått den uppfattningen, att den storm af ovilja, som denna lag framkallat och dess redan framträdde tendens, att, där man förut dömt till böter, nu ådöma straffarbete nästan som normalstraff för en tämligen oskyldig indirekt uppmaning till politiskt brott, vi mena, att detta är tillkomna omständigheter, som man borde lägga på sinnet och betänka, om det icke ligger något af folkets sunda rättskänsla bakom oviljan mot förslaget.

Vi ha dessutom fått en särskild anledning till betänksamhet

tycker jag, i det anförande herr statsministern härom dagen hade, och som slutade på följande sätt:

»Jag ber och därvid att få försäkra både den ärade interpellanten och kammaren, att vi fortfarande, med alla oss gifna medel och med all energi, skola söka upprätthålla den allmänna ordningen och lagarnas helgd. Och befinnas ej de medel, vi hafva till vårt förfogande, tillfyllest, skola vi vända oss till eder, mina herrar, med anhållan att i erforderlig mån utvidga vår befogenhet.»

Ja, visst skola lagarna hållas i helgd, och visst skall den allmänna ordningen upprätthållas. Men på hvilket sätt och i hvilka syften vill man, att detta skall ske? Det är därpå det beror. Är det genom att igångsätta största möjliga politiska förföljelse, genom att tillämpa högsta möjliga straffskala, genom att med en sådan vind blåsa upp äfven åklagaremakten till ovis tjänsteifver, kanske äfven domstolarna till att komma in i på samma vägar? Är det den utvägen, som skall anlitas, då tror jag att den ena villan blir mycket värre än den andra. Utaf den motivering, som föregick detta yttrande, har jag fått den bestämda uppfattningen, att man åtminstone har anledning att befara, att det är hvad vi på vänstersidan kalla ett ganska stort mått af reaktionär ande, som plötsligt stack upp i herr statsministerns anförande, och då vill åtminstone jag för min del icke genom ett bifall till detta förslag gifva honom ett ytterligare af dessa af honom begärda nya maktmedel för att utföra sina afsikter.

Man bör som sagt här äfven se något på de motiv, statsministern anförde. Det har varit plägsed här i Riksdagen, att vi visserligen gifvit hvarandra skarpa hugg och äfven gjort oss skyldiga hvar och en i sin stad till öfverdrifter och ensidigheter och mycket rätthafveri på alla sidor, det måste vi alla erkänna. Men vid debatten förra onsdagen har det för första gången under den tid, jag varit riksdagsman, stuckit upp något, som aldrig i så hög grad förr fuunits här, nämligen någonting af hyckleri och fariseism, något, som ingen af oss förr velat göra sig skyldig till. Det gäller dels en talare på skaraborgsbänken och dels herr statsministern. Talaren på skaraborgsbänken är en gammal man med kanske något slocknande blick, och honom får man därför förlåta mycket. Men då herr statsministern så utan alla gränser sätter sig till dom och på ett sätt, som förut varit främmande för oss, så har man rättighet att något granska hans befogenhet.

Herr statsministern rubricerade sig först som en Kristi efterföljare och såg med sitt ansikte ned på oss arma syndare, såsom tillhörande en något mera ovärdig ras. Jag får verkligen säga, att den verkliga reaktionen brukar alltid börja på det sättet. Det är typiskt, att den försöker axla religionens mantel, då den rustar sig att slå vakt om de skatter, som rost och mal förtära.

Men herr statsministern gjorde också en annan typisk början, och det var hans första ord, ett tacksamt krypande inför de mäktige för alla mottagna nådevedermålen; det var, att republikanismen utgjorde en af de sju dödssynderna, och det kom fram utan ringaste anledning, utan någon som helst politisk aktualitet. Jag tror att i det fallet har herr Lindman uppträdtt som uppviglare mot de grundlagar, om hvilka redan Erik Gustaf Geijer sagt, att de till rättesnöre för hvarje med

*Angående
indragning
af skrifter
i försvars-
fientlig
riktning
m. m.
(Forts.)*

*Angående
indragning
af skrifter
i försvars-
fientlig
riktning
m. m.
(Forts.)*

borgare, äfven den mest konservative lade grundsatsen: respekt för gällande lag, med öppen rätt att fordra en annan.

Så sade herr Lindman vidare, och det står i ett ganska intimt samband just med den strafflagsstiftning, man nu begär af oss:

»I dessa dagar har vidare från socialdemokratiskt håll uttryckligen proklamerats en sådan för hvarje rättssamhälle förstörande sats, som att landets domarkår är och aldrig kan undgå att vara språkrör för klassintressen och icke för den objektiva rättvisan.»

Jag har rättighet att säga några ord om detta, ty därmed kan icke åsyftas någon annan än mig, då jag icke vet någon annan, som fällt något yttrande, som kan utgöra grund för detta påstående. Hur förhåller det sig då med denna sak? Jo, det förhåller sig på det sättet, att det har gjorts gällande, att när en opinion riktat sig mot just den nya moderna strafftillämpningen för politiska brott, den nämligen, att göra straffen så höga som möjligt, har denna opinion tillika förmenat, att domstolarna få akta sig för att icke vara partiska, när de skola tillämpa strafflagens bestämmelser på politiska förbrytelser. I anledning däraf har en mycket aktad ämbetsmannakår, af hvilken jag är medlem, för sin del beslutat en skrivelse, enligt hvilken ingen domarkår skulle ha några fel, den är höjd öfver alla tvifvel, den är okränkbar, hvad den dömer är den absoluta rättvisan. Jag vill icke vara den, som på något sätt anfaller en kår, som jag själf tillhör, ty detta är icke angenämt och ofta icke riktigt. Men då jag icke delar förenämnda uppfattning och aldrig gjort det, måste jag naturligtvis anteckna mig som reservant, då måste jag säga: det är ej sant, ty vi domare äro också människor, vi döma i god tro, men döma lätt efter vår politiska öfvertygelse, när det gäller att utmäta straff för politiska förbrytelser. Jag kan säga herr Lindman — han må hissna och fasa — ett justitieråd till och med har sagt mig: hvad borgmästaren sagt, är på pricken riktigt. Vi finna ju också, hurusom i utslag rörande politiska förbrytelser, som på senare tider fällt af kollegiala domstolar, de mest skiljaktiga meningar kunnat yppats om det utmätta straffet, meningar, som väsentligen sammanfallit med de dömandes kända politiska åskådning. Jag tror dessutom, att när i en så reaktionär tid som denna, då det just gäller för domstolarna att söka hålla sig opartiska, en mening uppstår, att vi äro alldeles ofelbara — jag tror, att man då mer än annars har icke blott rätt utan äfven skyldighet att säga ett sant ord.

Nu veta vi visserligen, att ett sådant uttalande går alla högermän, till att börja med, mycket till sinnes. De vilja ju ha det så, att det skall straffas mycket strängt. Det går till sinnes särskildt en mängd ämbetsmän och då också naturligtvis ledamoten af Andra Kammaren herr Zimdahl, som väckt motion i anledning häraf, ty: »vi prästerskap sa' klockarn». Detta kan vara förklarligt. Men när landets statsminister, samtidigt med att han spelar ut strafflagarne mot missnöjet bland folkets djupaste lager, tillika offentligen proklamerar domstolarnes ofelbarhet vid dessa lagars tillämpning, då får jag verkligen säga, att saken antar vida större proportioner. Herr Lindman vill tydligen att domstolarna skola tjäna honom och döma så strängt, som de våga inlåta sig på, och den, som vågar ha en annan mening, han får en

särskild läxa inför kammaren, han får veta, att han är en ytterligt mindrevärdig person.

För öfrigt, jag har bara talat om utnätandet af straff för politiska förbrytelser. Men herr Lindman har generaliserat i sitt angrepp. Det är sålunda, för att tala lindrigt äfven därutinnan, en vrängd eller åtminstone oriktig framställning till allmänhetens förvillande, hvartill han har gjort sig skyldig. Herr Lindman går emellertid straffri; men om någon af dessa stackars ynglingar, som svärma för afväpning, säger: vi skola hugga in på militarismen, detta mänsklighetens gissel, då får han kanske straffarbete.

Jag menar, att äfven allt detta visar, hur viktigt det är, att vi icke lägga hvilka strafflagar som hälst i händerna på dem, som kanske af oaktsamhet men möjligen af sinnelag röja sådana ansatser.

Nu säger herr Lindman: vi skola visserligen straffa friskt å ena sidan, men vi ha så förfärligt mycket reformer å bane å andra sidan; och därmed visa vi i alla fall, att vi vilja afväpna missnöjet äfven med andra utvägar. Jag tror nu, att herr statsministern verkligen tror på den saken själf. Men man kan ju misstaga sig och med det sätt att se, som vi på vänstersidan hafva, tro vi, att herr Lindmans reformarbete på de stridiga sociala intresseområdena består i att vaket och raskt passa på, när en reform är under uppsegling, och så taga den om hand på det sättet, att det blir så litet af den som möjligt.

Jag tänker sålunda exempelvis på den militära kommissionen, som står under det oerhördaste militära tryck; icke kommer den att uträtta någonting i genomgående reformvänlig riktning. Så hafva vi fått en civilkommission för undersökning af krigsväsendet. Jag tror icke, att den heller kan uträtta något positivt af större värde; men den är ju bra att ha, den kan ju möjligen komma med ett eller annat uppslag. Men den skall ha en militär ordförande — också en civilkommission!

Ett annat exempel är jordfrågan. Där tror herr Lindman sig ej behöfva hysa så stor fruktan för industriarbetarnes opinion och därför tillsättes här på sistone den ena lilla kommittén efter den andra, men först efter påtryckning, och tillika så, att just de stora, djupgående frågorna icke skola få någon taleman. Sedan får man säkerligen en fruktlös möda att ingjuta något af det verkliga lifvet i dessa kommitéers arbetsresultat.

Statsministern talade ock om den frihetens renässans, som skulle uppstå under hans ledning här i landet, och naturligtvis äfven om en religiös renässans. Nu är det så, att jag under tre år har haft den äran att draga dragkamp med herr Lindman i norrlandskommittén; och det har därvid visat sig, att herr Lindman på ett hyggligt och trefligt, men i alla fall hänsynslöst sätt just velat, så vidt möjligt, slå vakt om den feodalismens renässans, som Sverige nu har det nöjet att åtnjuta.

Jag tror nu icke, att man kan nå något resultat på det sociala området genom att bygga en damm för floden och leda ut små rännilar här och där men låta den stora floden öfversvämma och sedan skylla ensamt på floden, att den verkställer en massa skador och för öfrigt fara fram på ett tygellöst sätt.

*Angående
indragning
af skrifter
i försvars-
fientlig
riktning
m. m.
(Forts.)*

*Angående
indragning
af skrifter
i försvars-
fientlig
riktning
m. m.
(Forts.)*

Ja, vi skola ju icke, efter de två föredömena från förra onsdagens debatt, vidare använda så snälla ord om hvarandra. Jag får kanske då uttala min verkliga mening och säga, att jag tror, att de grundsatser, som landets statsminister uttalade under den debatten, väl omsider skola beteckna trävarukonjunkturenas högsta uppblomstring i vårt politiska lif. Den vind, som då såddes från höjderna, den vinden kommer kanske bland annat att taga fast i åklagarna, och hvarför icke, om det låter sig göra, äfven i domstolarna, i syfte att de fyrtio kronors böter, som man var så bekymrad för att den där antimilitaristen bara fick, att de för framtiden blifva straffarbete i stället. Jag tror sålunda, att det är en viktig opinionsyttring i detta fall att afslå det föreliggande förslaget.

Sedan kommer spørsmålet: hur ställer sig det liberala partiet till frågan, och hvar är den vänstervind, som påstås med sådan kraft och makt hafva blåst öfver landet vid de sista valen? Jag har icke sett till den någonstädes. Jag hade i alla fall hoppats i det längsta, att den siste talaren skulle säga: vi hafva begått ett misstag. Jag tror, att det åtminstone för hans anhängare kännes som ett misstag. Hvad är då naturligare och klokare än att erkänna detta? Jag tror, att då skulle det blifvit en verklig vänstervind. Vi se för öfrigt hur farligt det är att på vänstersidan hafva sådana här anmärkningar i sin bok. Herr Lindman passade på tillfället vid den anmärkta debatten och sade: herr Staaff och jag äro ju som sammanbragta barn, och vi skola nog i samförstånd med strafflagen styra de otäcka socialisterna. Nej, det är farligt, det där, att icke hålla sina färger klara, när man skall spela vänsterpolitik. Men nu är det i alla fall så för frisinnet — den siste talaren har beseplat det — att när talmannens klubba nu faller, det är någonting som klingar. Jag tror att det var Ejnar Tambar-skälffves bågsträng som brast.

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman! Herr vice talmannen uttalade här i sitt anförande, att de händelser, som inträffat sedan 1906, borde hafva öppnat ögonen på de socialdemokratiska tidningsmännen och det socialdemokratiska partiet för faran af den anarkistiska propogandan, hvarför han förväntade, att vi här skulle rösta för bifall till det nu föreliggande förslaget. Jag ber att få säga, att, alldeles säkert inom det socialdemokratiska partiets djupa led uppfattningen af den anarkistiska propogandans skadlighet gjort sig gällande; men just därför ber jag att lika bestämdt få säga, att ingen af oss socialister, som sitta här i Riksdagen, och ingen i socialdemokratiens djupa led vill vara med om ett bifall till en sådan lag som den här framlagda.

Vi anse den rent anarkistiska propogandan — sådan som den tager sig uttryck när den enligt vårt förmenande är verkligt anarkistisk — vara till ytterst stor skada; men vi anse, att den icke på något sätt kan bekämpas genom strafflagsåtgärder, utan endast genom verkliga ingående teoretiska debatter och därigenom att samhället undanryckes själfva grunden för dess tillvaro, d. v. s. de missförhållanden och orättvisor som onekligen finnas inom samhället. Nu kunna vi icke för vår del godtaga denna lag, sådan som den här före-

ligger. Vi kunna icke heller vara med om att godkänna den uppfattningen att allt det är anarkistisk propaganda, som mången gång utgifves för att vara det. När denna lag år 1906 förelåg, så var det, såsom den föregående talaren framställde det, icke fråga om anarkistisk propaganda i den bemärkelse, hvori herr vice talmannen i dag har använt ordet, utan då var det försvarsnihilistisk och antimilitaristisk propaganda. Vi stiftade då en lag, som med ända till fyra års straffarbete straffar den, som muntligen prisar brottslig handling; i dag skulle vi stifta en liknande lag för den som skriftligen prisar en dylik handling. På detta sätt tror man sig kunna kväfva den anarkistiska propagandan.

Jag skall be att få peka på ett fall, där en person, Hjalmar Nilsson från Stockholm, i Västerås dömdes till två månaders fängelse på grund af den strafflagsparagraf, som år 1906 antogs. Hvad yttrade då den mannen Hjalmar Nilsson för gräsliga farligheter där i Västerås? Jo, han höll ett antimilitaristiskt föredrag, i hvilket, enligt de samfälliga förklaringar, som vid vittnesförhöret framkommit, det egentligen endast var ett yttrande, som ansågs innebära prisande af brottslig handling. Jag har skrifvit af detta yttrande efter förhørsprotokollet och har det här. Det är ett vittnesmål afgifvet af poliskommissarien i Västerås och edligt bekräftadt, det kan således sägas vara autentiskt. Detta yttrande är hvad domstolen egentligen funnit straffvärdt. Hvad yttrar då mannen i fråga? Jo, han säger: »Man måste emellertid anse, att det finnes mod hos de unge män, som vägra att låta utbilda sig till utförandet af en så gräslig handling som krig; och för dem böra vi taga af oss mössan». Ja, herrarna må själfva afgöra, huru mycket brottsligt ett sådant yttrande är.

Jag känner en man, som bor i Dalarne och som fyra å fem år å rad undergått fängelsestraff för att han vägrat ikläda sig beväringdräkten. Jag säger inför er allesamman, att jag anser den mannen många gånger modigare än hvad jag är, ty jag har ej haft mod göra det han har gjort. Och jag säger, att jag lyfter på mössan för denne man, som fyra fem år å rad för sitt samvetes skull vägrat att kläda sig i beväringdräkt.

Nu har som sagdt, Hjalmar Nilsson, i ett föredrag yttrat något om en dylik modighet och för detta har han dömts till två månaders fängelse. När man på sådant sätt vill utnyttja en lag och kränka det fria ordet, då är det som vi socialister icke vilja vara med. Vi anse den anarkistiska propagandan skadlig, vi vilja motarbeta den genom muntlig motagitation och teoretiska debatter, men vi vilja icke vara med om att stifta en lag, som kan vingklippa det fria ordet.

Det blef år 1906 framhållet af dåvarande konsultativa statsrådet Marcks von Würtemberg, att man skulle utöka straffsatsen i fråga från två års fängelse till fyra års straffarbete, detta för att hafva en lagstiftning att gripa till i extraordinära fall; och han konstruerade fram ett ohyggligt exempel, på hvilket detta senare straff borde tillämpas. Nu har herr vice talmannen i dag visat på bomben i Malmö såsom ett dylikt exempel för att därmed öfvertyga kammaren om nödvändigheten af den här lagändringen. Ja, det må vara sant. Ingen af oss här i kammaren eller i det socialdemokratiska partiet

*Angående
indragning
af skrifter
i försvars-
fientlig
riktning
m. m.
(Forts.)*

*Angående
indragning
af skrifter
i försvars-
fientlig
riktning
m. m.
(Forts.)*

gillar en sådan handling som den, hvilken i Malmö tog sig ett så våldsamt uttryck; men vi kunna därför icke finna det vara riktigt, att man, under trycket af den stämning, som här kommit till synes, stiftar en lag, som går ut öfver det fria ordet.

Vi fingo, som sagdt, en ny lagstiftning i ämnet år 1906. Hvad blef då följden? Jo, för att taga ett exempel, en annan man, Olof Sundström, blef i Norrköping dömd till ett års straffarbete för ett utgifvet flygblad. Straffet blef sedan nedsatt till 6 månaders straffarbete. Men det har sagts af liberala tidningar, däribland Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning, att de icke förstå att det fanns ett straffbart ord i hans skrift. Jag har skriften här, och jag vore färdig att läsa upp den för kammaren, men jag vill icke göra det, då det blefve för tröttande. När man ser, hur de straffbestämmelser, som nyss anförts, tillämpats trots uttalande af personer som måste anses för auktoriteter, då kan man befara att den lagstiftning, som det i dag gäller att konfirmera, icke är tillkommen för att hindra sådana brott som t. ex. Malmödynamitardernas, utan lika mycket kan utnyttjas till att kväfva det fria ordet.

Herr vice talmannen har i dag här uppläst det cirkulär, som Anton Nilsson innehade vid sitt häktande. Det skulle vara mycket intressant att få veta, om icke ett sådant cirkulär kan, med vår nuvarande lagstiftning, dömas brottsligt. Jag för min del finner, att cirkuläret är afskyvärdt, ohyggligt; men nog måtte ett sådant cirkulär vara fällbart redan enligt våra nuvarande lagar. Åtminstone får man det intrycket, då man ser, att Birger Svahn dömdes till åtta månaders straffarbete för de ord af Leo Tolstoy, som han upprepade. När ett sådant cirkulär som det af Sundström i Norrköping utgifna, hvilket cirkulär jag för min del gillar, kan ådraga sin författare så mycket som ett års straffarbete, då förstår jag ej, hvarför man icke med nuvarande lag kan döma sådana cirkulär som det af herr vice talmannen här anförda. Jag menar, att det är icke lämpligt och icke riktigt att komma med sådana cirkulär och försöka bearbeta opinionen i en orätt riktning. År 1906, då denna lagstiftning mot den antimilitaristiska propaganan var före, gällde det att försöka få fram en bestämmelse, som möjliggjorde, att våra militärbefälhafvare skulle ha rätt att vid vederbörande truppförband indraga skrifter, som prisade brottslig handling. Jag skall be att innan jag slutar, få säga några ord om den antimilitaristiska propaganan.

Hvad är då egentligen den antimilitaristiska propaganan och hvad är dess rot och upphof? Det finnes några som taga denna propaganan som intäkt för sitt hat mot samhället, det medger jag villigt, men de, som hysa antimilitaristiska tänkesätt i allmänhet, upp bäras i de flesta fall af verklig fredskärlek, trots de för mängen motbjudande uttryck, som denna stundom tager sig. Jag har själf nyligen varit i värnpliktsåren. Jag har varit kamrat med många af de unga män, som i min socken nyligen undergått vapenöfningar. Det fanns ingen bland dessa, som icke hyste afsky och motvilja mot beväringsexercisen, de må nu ha varit socialister eller icke socialister, söner af bönder eller söner af kroppsarbetare, och de ha varit motståndare till

densamma rent instinktivt eller på grund af erfarenhet och af personliga hänsyn.

Hur ställer sig nu saken för dessa unga män, om de tillhöra arbetarklassen? Jo, de få fullgöra sin värnplikt först med ett rekrytmöte, och därefter få de undergå repetitionsöfningar. Under tiden mellan dessa olika öfningar få de ofta gå sysslolösa. I höstas, då bevärigen ryckte ut från Dalregementet, var det en hel del af pojkarne från min bygd, som, då de vände sig till sina förra arbetsgifvare, fingo till svar: Vi kunna icke återtaga er i arbetet. På det sättet få de nu gå utan sysselsättning måhända hela vintern ända till nästa sommar. Samma historia upprepas landet rundt. Tror Ni, mina herrar, att sådant inger välvilliga känslor för fosterlandet och för värnplikten? Ni, som äro arbetsgifvare här, ha Ni tänkt på detta, ha Sveriges arbetsgifvare, som nu så skarpt klandra denna propaganda, någonsin tänkt på, att de först och främst borde bereda arbete åt dem, som äro offer för samhällets institutioner och som skola försvara fäderneslandet i nödens stund? Det ha de icke gjort, åtminstone har jag sett få exempel därpå. Detta att de värnpliktige måste lämna sitt arbete och sedan få gå utan sådant till nästa öfning, det är ett. Ett annat är, att de gå ut friska och komma tillbaka med bruten hälsa. Jag har stått sida vid sida på verkstaden med en kamrat som gick ut frisk men kom hem med lungsot i kroppen. Han fick ligga på sanatorium ganska länge, och läkaren förklarade, att han fått sjukdomen genom de strapatser han fått utstå. Tron Ni icke, mina herrar, att detta är en af rötterna till den antimilitaristiska propagandan?

Det sägs, att *alla* dessa unga män, som hysa hat mot militarismen, också bära hat mot fosterlandet. Det är lögn, mina herrar, det är ett fullständigt misstag. Det kan finnas några sådana, men jag vet, att *många* verkliga antimilitarister ha en levande, brinnande kärlek till sitt fosterland, och de vilja icke vara med att sälja detta eller att det skall gå i andras händer. Men de fordra och kräfva, att då de skola offra sig för landet, de också skola vara medborgare i detta land. De vilja icke vara med om att skydda de rikes kassakistor eller privilegier för ett fåtal, utan de vilja att fosterlandet skall bli alias tillhörighet. Huru är det nu ställt? Då en kroppsarbetare nått 50 år är han i de flesta fall oduglig. Om han då får sluta på en verkstad, kan han knappast få något nytt arbete. Det är industrialismens utveckling, som förorsakat detta. Vi rå icke för denna utveckling, men vi ha icke inrättat oss för att motarbeta de olyckliga följderna däraf. Då en arbetare blir äldre, får han låta sig schackras bort, som fordom en neger i Amerika, till förste bäste för att få ett dåligt underhåll på ålderns dagar. Det är hvad vi ha beredt en del af de gamle. En annan del instufvas på fattighusen och få där likt fångar sitt underhåll. Tron Ni, att det är något uppmuntrande för de unga att tänka sig ålderns dagar på ett sådant sätt? Vi ha talat om invaliditets- och ålderdomspensionering i 25 års tid. Vi ha haft regering på regering, vi ha här fått förslag mot antimilitarismen och mot anarkismen, som ansetts af den forna liberala regeringen nödvändiga och brådskande, som man har skrivit i hop i flygande fläng, utan att det varit fråga om att tillsätta några kommittéer och knappt ens om en

*Angående
indragning
af skrifter
i försvars-
fientlig
riktning
m. m.*

*Angående
indragning
af skrifter
i försvars-
fientlig
riktning
m. m.*

allvarlig pröfning. Men då det gäller att reformera, då skall det vara kommitté på kommitté, tills frågan drunknar i skrifverier. Inga verkligt genomgripande reformer ha gjorts eller göras i något afseende.

Jag har velat draga fram dessa synpunkter för att visa, att roten till den antimilitaristiska propogandan och roten till den anarkistiska propogandan, den kunna vi vara med om att rycka undan, men det kunna vi icke göra genom att antaga de lagar, som i dag föreligga, ty med strafflagar kan man icke få bort uttryck för många årligt menande svenska mäns känslor.

Det är på denna grund, herr talman, jag ber att få yrka afslag på det föreliggande förslaget.

Häruti instämde herrar *Branting, Tengdahl, Åberg, Borg, Svensson* i Nyköping, *Kropp, Rissén, Hasselquist, Söderberg* i Stockholm, *Berg* i Munkfors, *Larsson* i Västerås, *Rundgren, Strömberg, Lindblad, Kristensson, Walldén, Thorsson, Carlsson* i Malmberget och *Leksell*.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet *Albert Petersson*: Herr talman, mina herrar! Det synes mig, som om diskussionen genom de två senaste talarnes anföranden förts ut på områden, som falla vida utom det förslag, som nu föreligger. De ha uppehållit sig vid allmänt politiska betraktelser om förhållanden, som knappast beröra de lagförändringar, som nu föreligga. Jag kunde ha åtskilligt att säga i anledning af deras yttranden, men vill endast anmärka herr Lindhagens försök att öfverföra denna lagstiftning på det politiska området och göra den till en lagstiftning för politiska brott, hvilket den enligt mitt förmenande icke är. Han återkom gång på gång till denna syn på saken, och såvidt jag fann förekom i hans anförande icke ett enda erkännande af, att här dock är fråga om vanliga kriminella saker och icke allenast om politiska brott. Jag skall emellertid be att få återföra denna sak till det rent reella området.

Här är fråga om först och främst en ändring i tryckfrihetsförordningens § 3 mom. 7, som för närvarande handlar om »uppmaning till myteri eller uppror eller till våld å person eller egendom». Äfven i några andra punkter föreslås ändringar, hvilka herr vice talmannen utförligt motiverat, men jag anser icke nödigt uppehålla mig vid dem.

Förhållandet är, såsom herrarna veta och såsom många gånger är framhållet, att vi i strafflagen ha en ny lydelse af kap. 10 § 14, som är och sedan 1906 har varit gällande lag. Hvarje debatt om, huruvida den lagen i och för sig är lämplig eller af förhållandena betingad, — frågor, som de föregående talarne uppehållit sig vid — synes mig i detta sammanhang vara skäligen ofruktbar. Faktum är, att den nya lydelsen af kap. 10 § 14 strafflagen nu föreligger. Ett af denna §:s moment innehåller följande bestämmelse: »Där någon annorledes, såsom genom prisande af brottslig handling, muntligen inför menighet eller folkförsamling, eller i skrift, den han utspridit eller utsprida låtit, söker förleda till brott; vare lag som i 1 mom. sägs». För närvarande finnes icke någon motsvarighet till detta stadgande i tryckfrihetsförordningen, utan den stadgar straff allenast för uppmaning till myteri eller uppror eller till våld å person eller egendom. Denna

brist på öfverensstämmelse fanns i viss ehuru mindre mån redan före 1906 års ändring. Motivet för ändringen i tryckfrihetsförordningen var just att afhjälpa bristen på öfverensstämmelse mellan de båda lagarna genom att likställa det talade ordet och det tryckta. Om nu det förslag, som är hvilande, skulle af denna kammare afslås och således falla, så skulle vi komma till rent af skriande missförhållanden i legislativt hänseende. På dessa ber jag att få fästa kammarens uppmärksamhet. En uppmaning till brott, som *icke* innefattar uppmaning till myteri eller uppror eller till våld å person eller egendom, således en uppmaning exempelvis till förfalskning, bedrägeri, stöld och mera sådant, skulle bli straffad, och ganska strängt straffad, ifall den uttalades från talarestolen, men den skulle gå straffri, ifall den publicerades i tidningspressen. Om någon i ett föredrag prisade en brottslig handling i afsikt att därigenom förleda till detta brott — exempelvis prisade dessa värnpliktiges mod och heroism, som vägra inställa sig till tjänstgöring — skulle han straffas, men gjorde han det i en tryckt skrift — herrarne kunna läsa sådant i nästan hvarje nummer af Brand — så vore det straffritt. Om någon uppmanade till ohörsamhet mot lag och laga myndighet, så vore förhållandet detsamma: från talarestolen straffbart, i den tryckta skriften straffritt.

Jag föreställer mig, att Andra Kammaren icke kan vara med om att införa ett sådant skick i vår lagstifning. Illa har det varit förut till följd af bristen på öfverensstämmelse mellan dessa båda lagrum, men efter antagandet af 1906 års strafflagsändring skulle förhållandena i detta afseende bli sjufaldt värre.

Men vidare åsyftar det hvilande förslaget att få till stånd föreskrifter, som sätta en damm eller åtminstone några hindrande skrankor för den antimilitaristiska eller, som man nog också kan säga, den anarkistiska propagandan. När förslaget härom år 1906 kom fram, motiverades det af dåvarande statsrådet och chefen för justitiedepartementet med ett ganska kraftigt anförande till statsrådsprotokollet. Han har i dag i kammaren ytterligare utvecklat dessa motiver, och jag har intet att lägga därtill. Sedermera, år 1908, framkom ett kompletterande förslag, som bär den nuvarande regeringens ursprungsbe-teckning. Hvad som under mellantiden passerat hade ganska skarpt bestyrkt behovet af denna lagstiftning och besannat de farhågor, som varit uttalade, då 1906 års förslag lades fram. Det såg nämligen ut, som om våra ungsocialister skulle velat på ett alldeles särskildt energiskt sätt begagna tiden för att visa, hvad denna antimilitaristiska agitation kan åstadkomma. Herrarne minnas kanske, att jag här i kammaren meddelade en statistik öfver hvad som i den vägen förekommit under tiden från den 7 april 1906 till den 31 december 1907, och som herrarne erinra sig, var det ganska stora siffror, som där kommo fram. Jag är nu i tillfälle att komplettera denna statistik med uppgifter jämväl för 1908. Till att börja med vill jag då säga, att siffrorna denna gång ej äro så höga som förra året. Jag vågar emellertid icke tro, att denna nedgång beror på, att agitationen slappats eller är i aftagande. De yttranden, som framkommit här i dag, gifva mig i stället anledning tro, att agitationen bedrifves och kommer att be-drifvas lika intensivt äfven för framtiden. Jag är då snarare böjd at

*Ängående
indragning
af skrifter
i försvars-
fientlig
riktning
m. m.
(Forts.)*

Angående
inläggning
af skrifter
i försvars-
fientlig
riktning
m. m.
(Forts.)

antaga, att de åtgärder, som på senare tid vidtagits i syfte att stäfja denna agitation, hafva burit någon frukt. Vare härmed hur som helst, så äro dock siffrorna från 1908 i allt fall af den betydnet, att de redan i och för sig skulle ha motiverat ett lagförslag sådant som detta, därest det nu för första gången legat på bordet.

Antalet från truppförbunden inkomna anmälningar uppgår till 44 stycken och de olika anmälda antimilitaristiska skrifterna till 19 stycken, däri inräknade två nummer af »Brand» som särskildt ansetts lämpliga att användas för denna agitation. Skrifterna äro utdelade vid följande regementen och kårer, nämligen vid Svea lifgarde, Hallands regemente, Vaxholms kustartilleri och flottans station i Karlskrona, hvardera 3 gånger, vid Göta lifgarde, Smålands artilleriregemente, Svea artilleriregemente, Vaxholm—Oscar Fredriksborgs fästning samt kanonbåten Urd hvardera 2 gånger, samt vid Jämtlands fältjägarregemente, Andra lifgrenadjärregementet, Vesternorrlands regemente, Norra skånska infanteriregementet, Älfsborgs regemente, Vestgöta regemente, Skånska husarregementet, Vendes artilleriregemente, Norrlands artilleriregemente, Positionsartilleriregementet, Varfvet i Karlskrona, Kanonbåten Skäggald, Flottans station i Stockholm, pansarbåten Oscar II och rekrytskolan i Stockholm — hvardera en gång. —

De mest utdelade skrifterna hafva varit: »Kamrat i vapenrock och arbetsblus», utgifven af militäragitationskommittén, 2 upplagor, som utdelats vid 6 olika truppförband; vidare »Låten ej kujonera eder» af fredsorganisationen, utdelad vid 4 truppförband, »Krig», flygblad n:o 3 af militäragitationskommittén; det socialistiska ungdomsförbundets agitationsskrifter och den socialdemokratiska ungdomsrörelsens flygblad »Kamrat» jämte ännu ett annat flygblad, som också bär titeln »Kamrat».

I afseende på sättet för utdelningen har jag här fullständiga uppgifter. Jag vill ej uppehålla kammaren vid mer än ett par fall. Det var vid Norra skånska infanteriregementet i september i fjol, då beväringen ryckte in, som man gjorde ett ganska kraftigt grepp. Då samlade man nämligen fem af dessa skrifter, som lades in i kuvert och utdelades vid regementet. Regementschefen klagade i sin rapport öfver de sorgliga frukter, som agitationen burit, och hvarpå beväringsens uppträdande vid inryckningen gifvit ojäfviga bevis. Vid de värnpliktiges inryckning till tjänstgöring här i Stockholm utdelades massor af skrifter på båtarna, och äfven på gatorna stuckos sådana i händerna på beväringmännen.

Under 1908 års debatt om denna sak sökte man från socialdemokratiskt håll att bagatellisera hela denna agitation. Den förnämste talaren då frågade — jag ber att få citera några ord af hans anförande till protokollet —: »Men är det verkligen så illa ställt, att våra värnpliktige endast behöfva läsa det alldeles meningslösa och orimliga sammelsurium, som en och annan af dessa skrivelser mången gång innehåller, för att ögonblickligen tro allt detta och i sin uppfattning och i sitt görande taga intryck af hvad där förekommer?» »Å nej», svarade han, »man måste väl i detta som i allting annat lita på människornas sunda förstånd och omdöme, och man kan vara fullkomligt viss om, att uttalanden, som till den grad slå öfver äfven den ideella

kärnan i den antimilitaristiska agitationen, såsom fallet varit med åtskilliga uttalanden i nu ifrågavarande skrifter, verkar icke så förledande på den ungdom, hvilken läser dem, som man velat göra troligt.»

Ja, mina herrar, lyckligtvis är det just så. Lyckligtvis äro största delen af våra svenska värnpliktige så sunda i sitt omdöme, att de själfva inse det ovederhäftiga och brottsliga i de upprop, som lämnas dem, och den pliktförgätenhet, som däri predikas. Vore det icke så, skulle vi nog med skäl kunna, som samme talare då yttrade, ha anledning att förtvifla om detta lands framtid. Men, mina herrar, det finnes också bland dessa skaror af värnpliktige en mängd svaga och exalterade naturer, som redan vid inträdet i uppåden äro uppagiterade nära nog till gränsen af revolt. Det är just på sådana naturer, som herr vice talmannen har gifvit ett exempel, och säkert finnes det många sådana bland de värnpliktige. Särskildt ger sig tillvaron af dessa till känna genom de skrivelser, som jag förut talat om, däri de värnpliktige i de mest cyniska ordalag, som de för tillfället kunna hitta på, tillskrifva vederbörande befälhafvare, att de »icke ikläda sig slaktarrocken», eller att de icke ämna underkasta sig att »försvara kapitalistsamhället», och hvad det nu allt heter. Om dessa element tvingas in i ledet — och något annat kan staten ej göra — borde de väl där få vara i fred för fortsatt häftig och uppeggande agitation. Det är klart, att om dessa naturer, så mottagliga som de redan förut äro, bli utsatta för fortfarande uppfordringar att sätta sig upp emot befälet och att vägra lyda, där de dock måste lyda, så ligger det nära till hands, att de till slut springa öfver märket och begå handlingar, som den militära strafflagen belägger med straff. Dessa förlöpningsar måste då bli bestraffade, och det ofta ganska hårdt. Kan det nu icke vara en riktig syn på tingen — den har ju också kommit fram i herr vice talmannens yttrande — att skydda dessa svagare element från en agitation, som fördärfvar dem? Skulle det icke ligga i allas intresse att bespara dessa förvildade och förvillade unge män lidanden och straff, som de aldrig behöfde utstå, om de finge vara i fred och sluppe denna dem öfverväldigande agitation? De hetsas till gärningar, som de vid moget öfvervägande aldrig skulle begå, från detta hetsande bör man frigöra dem.

Nu lär det nog ej kunna undvikas, att Sverige måste tänka på sitt försvar. Innerst är det gamla landet oss alla kärt, och blefve det utsatt för en verklig, öfverhängande fara, skulle vi alla utan meningskiljaktighet resa oss för att försvara det. Men skall detta kunna ske, skall icke hvarje tanke på ett själf försvar i farans stund vara hopplös, så är det nödvändigt, att vi äga ett kraftigt försvarsverk. Detta skapas icke i ett ögonblick och får ej vara demoraliseradt i den stund, då det skall användas. Detta område borde ju få vara fridlyst från dagens politiska strider, och de som arbeta där borde få göra sin sak i fred. Då behöfdes icke dessa lagparagrafer. Men det är tyvärr icke så. Det finnes ju inom de politiska partierna en fraktion, som främst på sitt program sätter den punkten att rifva ned vårt försvarsverk, därför att de drömma om ett samhälle, för hvars realiserande de anse detta försvarsverk stå i vägen. Om följderna bekymra de sig icke. Men när så är, måste samhället ha rätt till nödvärn och ett led i denna nödvärnsrätt är just skyddet för de värnpliktige mot denna till

*Angående
indragning
af skrifter
i försvars-
fientlig
riktning
m. m.
(Forts.)*

Angående
indragning
af skrifter
i försvars-
fientlig
riktning
m. m.

olydnad upphetsande agitation. Af detta skäl är föreliggande lagförslag af vikt, och ur den synpunkten vill jag hoppas, att kammaren voterar den senare delen af lagen, liksom jag af omsorg för konsekvensen i vår strafflag och vår straffrätt hoppas, att kammaren äfven voterar den förra delen af lagen.

(Forts.)

Herr Persson i Stockholm: Herr talman, mina herrar! Jag föranleddes att begära ordet af ett uttalande, som fälldes af herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet, när han förmenade, att föregående talare velat snedvrída debatten genom att göra densamma till en allmän politisk sådan och således ej hålla sig till hvad frågan egentligen gäller. Men när man ser, huru den förra paragrafen i strafflagen — den, på hvilken förändringen i tryckfrihetsförordningen skall utgöra en fortsättning — när man ser, huru denna verkat, bör man icke undra öfver att man kan yttra sig om allmänt politiska saker. Låtom oss till exempel se på det upprop, som först blef fälldt efter dessa nya straffsatser, så skola vi af dess innehåll lätteligen erfaras, att den dom, som då fälldes, måste hafva varit en politisk dom.

Hvad ansåg man brottsligt i detta upprop? Jo, följande: »Må vi ock hos männen i vapenrocken sprida upplysning om deras plikter mot sina bröder — och mot sig själfva! Hvar helst vi träffa en af dem, låt oss visa honom, hvilken skändlig handling, han begår, om han låter låna sig till ett viljelöst verktyg i de maktägandes händer för att hjälpa till att kufva arbetarnas frihetsrörelse! Låt oss visa honom, att han först bör vara en tänkande människa, icke en automatiskt lydande maskin! Må vi framhålla för honom, att om hans öfverordnade befäller honom att skjuta på strejkande arbetare och han lyder, så är det *han själf*, som bär ansvaret för följderna. Ty ingen människa kan på andra vältra öfver ansvaret för sina handlingar.» Det var, enligt hvad uppgifvet blifvit, denna passus i upprippet i fråga, som utgjorde den hufvudsakligaste orsaken till att domstolen i Norrköping dömde till 1 års straffarbete uppriplets författare, men hvilket straff dock sedan af hofrätten nedsattes till 6 månaders straffarbete. Enhvar, som söker sätta sig in i den tankegång, som ligger bakom dessa uttryck, kan icke undgå att finna detta straff alltför hårdt tillmätt. Och när detta upprop *då* kunde dömas efter den paragraf, som är införd i strafflagen, har man att beräkna synnerligen ledsamma konsekvenser af den paragraf, kammaren nu står i begrepp att antaga och som skall införas i tryckfrihetsförordningen. Herr justitieministern omnämnde äfven de upprop, som blifvit beslagtagna ute på de militära öfningsplatserna. Jag vill komplettera den uppgiften därmed, att det äfven finnes andra skrifter, som blifvit visserligen icke beslagtagna, men förbjudna af det militära befälet, och bland dem äro två i Sverige utkommande dagliga tidningar, Socialdemokraten och Arbetet, som vid vissa regementen förbjudits att finnas, men hvilka, enligt hvad herr vice talmannen citerat, knappast kunna anses såsom så farligt samhällsuppviglande.

I öfrigt skall jag be att något litet få upptaga till granskning de skäl, som herr vice talmannen anförde för bifall till ifrågavarande lagförändring. Han erkände, att missbruk af lagen sker och hade skett,

men han menade samtidigt, att icke bör lagen afslås på grund af dessa enstaka missbruk, som till äfventyrs kunna göras. Enligt min uppfattning — såsom herrarne mycket väl känna till, är jag icke någon juridiskt bildad person och kan följaktligen icke med juridisk sakkunskap yttra mig om saken — och enligt vanlig lekmanuppfattning är lagen alltför generell, hvadan det icke kommer att inträffa blott enstaka missbruk, utan missbruk i sådan utsträckning, att man kan komma att befara, att de komma att utgöra regel i stället för undantag.

Här har talats på många håll om att samhället — det talet står i samband med det myckna resonemanget om att samhället har plikt att skydda sig själf — borde för att skydda sig själf stifta lagar, som förbjöde strejker af åtskilliga slag, exempelvis att arbetare, anställda i statens och kommunens tjänst eller i tjänst hos enskilda verk med uppdrag att utföra arbeten, som kunna jämföras med statens och kommunens, skulle förbjudas att nedlägga arbetet. Låt oss antaga, att en sådan lag genomdrives, och man kan ju ej vara alltför säker i dessa reaktionens tider, att ett försök icke skall lyckas. Vi tänka oss då, att arbetarna ändå trots denna lagstiftning och detta förbud mot strejk nedlägga arbetet, och en eller flera tidningar anse, att arbetarna gjort rätt i att trots lagen ändå nedlägga arbetet, därför att deras ekonomiska och sociala villkor voro af sådan beskaffenhet, att de ej kunde existera på dem. Då möter oss tryckfrihetsförordningens 3 § 7 mom., som förklarar, att om någon genom uppmaning till brott eller försök att annorledes, såsom genom prisande af brottslig handling, muntligen inför myndighet eller folkförsamling, eller i skrift, den han utspridt eller utsprida låtit, söker förleda till brott etc. straffas etc. Hvad straffas då? Jo, för samhället står det då helt visst ganska illa ställt i fråga om möjlighet att straffa åtminstone i någon nämnvärd grad ett stort antal arbetare, som gå i strejk, och dessutom kunde väl straffet icke bli af så svår beskaffenhet. Men ifrågavarande tidning, som vågar uttrycka, hvad den arbetande klassen och helt visst många utom denna stående samhällsmedborgare tänka, drabbas af denna lag i alla dess drakoniska bestämmelser, och om till äfventyrs tidningen utgifves i Norrköping, kan man befara det värsta. Det är endast en liten konsekvens, ett litet exempel på hur det kan komma att ställa sig, som jag velat framdraga. Jag vill ej öka exemplens antal, därför att i den debatt, som fördes, när detta förslag förklarats hvilande, många sådana kommo till uttryck, hvilket äfven herr vice talmannen något litet berörde i sitt anförande.

»Lagen är ypperligt lämpad för alla de olika variationer af brott, som kunna förekomma», var vice talmannens ordagranna uttryck, men därtill bör läggas, att den är sannerligen mycket lämpad för alla de missbruk, som troligen skola förekomma.

Vidare sade herr vice talmannen, om jag ej misstager mig: »Samhället har plikt att skydda sig själf och sina medborgare, och detta kan ej ske med mindre, än att man går till roten». Till roten ja, hvad menade herr Staaff, att roten var? Jo, hvad som skulle drabbas af denna lag och dess bestämmelser. Men häromdagen hörde vi i en ypperlig och af mig verkligen understruken replik från vice tal-

*Angående
inrägning
af skrifter
i försvars-
jäntlig
riktning
m. m.
(Forts.)*

*Angående
indragning
af skrifter
i förarars-
fientlig
riktning
m. m.
(Forts.)*

mannen till statsministern förklaras, att det gällde, därest man ville söka undvika brott, att man verkligen gick till roten genom att söka *genomföra de sociala reformer*, som vore en nödvändig förutsättning för att förebygga brotten. Då lät det så, men i dag menar man, att man går till botten af ifrågavarande samhällsskydd genom att stifta en enkel lag.

»Hvad var det då, som åstadkom dådet i Malmö?» frågade herr vice talmannen vidare, och tillade: »Jo, i grund och botten den anarkistiska propagandan.» Sant, det var den synliga orsaken, men det är dock endast halfva sanningen, ty denna fråga föder fram en ny: Hvad är det, som är orsaken till, att den anarkistiska propagandan öfver hufvud taget här i landet kan vinna en enda anhängare? Denna fråga får också besvaras. Låt oss då tänka på de unga män, som lyssna till dessa toner, och se till, hurudan deras ställning inom samhället är, och vi måste, hvarifrån vi än utgå — man må säga, att debatten blir snedvriden och förd till sidan om saken — ovillkorligen gå till botten, då man vill bedöma ifrågavarande lagparagraf och dess konsekvenser. Hurudant lif föra dessa unga pojkar, öfver hvilkas förvildning man nu beklagar sig? Jo, de äro kanhända födda i s. k. oäkta stånd, och genom det miserabla skydd, som lagen lämnar dem, påspädd med fördomar m. m., redan från tidigaste barndomen ställda i en beklaglig undantagsställning; och vidare säljes en del af dem precis som annat bohag i en del landskommuner. De komma ut och få fara illa i stället för att i skolorna erhålla den kunskap, som är nödvändig och erfordras, för att de skola kunna förstå samhället och älska detsamma. I stället för omvårdnad kommer det hugg och slag. Och hvad är orsaken? Jo, att dessa olyckliga i samhället af samhället som sådant icke äro skyddade, hvarigenom samhället naturligtvis också försummat att resa det skydd för sig själf, som är af behovet påkalladt. Så gå deras bekanta om styr på arbetets slagfält, modern dör på fattighuset, och en vacker dag står denne arbetare inför en arbetskonflikt, till hvilken han icke varit bidragande, som är åstadkommen genom ett beslut af en arbetsgifvarorganisation på grund af en strid, som pågått långt därifrån och som han, den unge mannen, som afstänges från arbetet, knappast vet om. Så komma andra och taga arbetet. Kan man förvånas öfver, att denne unge man, dåligt utbildad, som han på grund af ogynnsamma omständigheter har blifvit, får rätt underliga tankar, och när staten i så många fall icke gjort sin skyldighet att vårda honom, då blir han vårdslös i sin sinnesstämning mot samhället, och det är på grund af dessa förhållanden, som den anarkistiska propagandan kan få någon omfattning och några anhängare. För att kunna gå till roten med Malmödådet måste man gå till roten med dessa sociala missförhållanden. Dådet är beklagligt, men då vi se detsamma, måste vi se det från den sociala miljö, som det skall ses ifrån.

Jag ber vidare att få granska herr vice talmannens uppmaning till kammaren: »Låt oss rösta så mangrannt som möjligt för denna lag, för att man verkligen skall se, att det står en imponerande mening bakom densamma.» Den typ, jag skildrat, den ser nog icke vid så många tillfällen på den majoritet, som är till finnandes i kammaren,

den spelar för honom i hvart fall rakt ingen roll. Följaktligen kommer man icke till roten af det onda med dessa lagparagrafer. Jag har velat framhålla dessa synpunkter icke som något försvar för dem, mot hvilka man nu vill lagstifta, utan som en liten förklaring till, huru arbetareklassen för sin del ser saken; och jag anser för mitt vidkommande, att så bör saken ses, om man vill komma det onda, som man talar om, till roten.

På grund af hvad jag förut haft äran framhålla, främst angående de många missbruk, som kunna ske, och med instämmande i den kritik, som från andra talare riktats mot lagen, ber jag, herr talman, att få yrka afslag på lagen i fråga, under den bestämda uppfattning, att det sannerligen icke är med några extra strafflagar, som man skyddar samhället, utan att det vill helt andra reformer till.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, framställde herr talmannen propositioner dels på antagande af det i förevarande punkt upptagna förslaget och dels på förkastande af detsamma. Herr talmannen fann den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren antager det från riksdagen år 1906 hvilande förslag angående ändrad lydelse af 1 § 10:o, 3 § 7:o samt 4 § 1:o, 2:o och 4:o tryckfrihetsförordningen äfvensom till införande i sistnämnda § af ett tillagdt mom. 12:o, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren förkastat berörda förslag.

Voteringen utföll med 162 ja mot 59 nej, hvadan kammaren alltså antagit förslaget.

Som tiden nu var långt framskriden, beslöt kammaren på hemställan af herr talmannen att uppskjuta den vidare behandlingen af förevarande memorial till kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdadt anslag skulle fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4,28 e. m.

In fidem
Per Crowvall.

*Angående
indragning
af skrifter
i förevarande
fientlig
riktning
m. m.
(Forts.)*